

U

D

M

A

D

*Uluslararası Disiplinlerarası
Mükemmellik Arayışı
Dergisi*

Haziran 2022

Volume 2, Issue 1

<http://www.elayayincilik.com/>

Uluslararası Disiplinlerarası
Mükemmellik Arayışı Dergisi
(UDMAD)

Haziran 2022, Cilt 2, Sayı 1

International Journal of the
Pursuit of Excellence in
Interdisciplinary (IJPEI)

June 2022, Volume 2, Issue 1

Uluslararası Disiplinlerarası Mükemmellik Arayışı Dergisi (UDMAD) yılda iki kez (Haziran-Aralık) yayınlanan uluslararası hakemli bilimsel bir dergidir.

International Journal of the Pursuit of Excellence in Interdisciplinary (IJPEI) is an international peer-reviewed scientific journal published biannually (June-December).

Haziran 2022, Cilt 2, Sayı 1

June 2022, Volume 2, Issue 1

Dergi Sahibi

Doç. Dr. Erkan KIRAL
Eğitimde Mükemmellik Derneği

Journal Owner

Assoc. Prof. Erkan KIRAL
Association for Excellence in Education

Editörler

Doç. Dr. Zeynep EREN
Sinop Üniversitesi
Türkiye

Editors

Assoc. Prof. Zeynep EREN
Sinop University
Turkey

Doç. Dr. Adem BAYAR
Amasya Üniversitesi
Türkiye

Assoc. Prof. Adem BAYAR
Amasya University
Turkey

İletişim Adresi

e-mail:udmad.editor@gmail.com
Web:
<https://www.dmad.elayayincilik.com/>

Contact Address

e-mail: udmad.editor@gmail.com
Web:
<https://www.dmad.elayayincilik.com/>

Uluslararası Editörler Kurulu /International Editorial Board

- Dr. Adem Beyhan, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye
Dr. Adem Bayar, Amasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Adriana Denisa Manea, Babeş-Bolyai Üniversitesi, Romanya
Dr. Augusto Macalalag, Arcadia Üniversitesi, ABD
Dr. Ahmet Şakir, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye
Dr. Ali Balcı, Eğitimci-Yazar, Türkiye
Dr. Ali Culha, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye
Dr. Ayşegül Atalay Mazlum, Van Yüzüncüyıl Üniversitesi, Türkiye
Dr. Ayşe Öztürk Samur, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Dr. Ayşe Yenilmez Türkoğlu, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Türkiye
Dr. Baojuan Ye, Jiangxi Normal Üniversitesi, Çin
Dr. Barış Çavuş, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Dr. Başak Coşkun, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türkiye
Dr. Başak Koşar Kırca, Sinop Üniversitesi, Türkiye
Dr. Bengü Türkoğlu, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye
Dr. Berker Bulut, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Dr. Birol Tekin, Amasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Burcu Akkaya, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye
Dr. Burcu Ertürk, Ordu Üniversitesi, Türkiye
Dr. Burcu Seher Çalikoğlu, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Türkiye
Dr. Buşra Bozanoğlu, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye
Dr. Bora Görgün İzmir Demokrasi Üniversitesi, Türkiye
Dr. Cahit Erdem, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Türkiye
Dr. Caner Cerci, Milli Eğitim Bakanlığı
Dr. Cemalettin İpek, Ahi Evran Üniversitesi, Türkiye
Dr. Ceyhun Yükselir, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Türkiye
Dr. Çağrı Şen, Sinop Üniversitesi, Türkiye
Dr. Davut Elmacı, Amasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Didem Güven, İstanbul Sabahattin Üniversitesi, Türkiye
Dr. Dion Ginanto, İslam Devlet Üniversitesi, Endonezya
Dr. Durmuş Özbaşı, Çanakkale Üniversitesi, Türkiye
Dr. Dursun Dilek, Sinop Üniversitesi, Türkiye
Dr. Duygu Türkoğlu, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Türkiye
Dr. Ebru Şen, Sinop Üniversitesi, Türkiye
Dr. Elizabeth Gil, St. John's Üniversitesi, ABD
Dr. Emre Ünlü, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Türkiye
Dr. Erdoğan Bozkurt, Amasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Erkan Kırıl, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Dr. Fatmanur Özen, Giresun Üniversitesi, Türkiye
Dr. Fethi Kayalar, Erzincan Üniversitesi, Türkiye
Dr. Figen Yardımcı, Ege Üniversitesi, Türkiye
Dr. Gamze Kaplan, Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkiye
Dr. Guoquan Chen, Jimei Üniversitesi, Çin
Dr. Gözde İnal Kızıltepe, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Dr. Hüseyin Aslan Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye
Dr. Hüseyin Serin Üniversitesi, Türkiye
Dr. İsa Bahat, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Türkiye

- Dr. Kamala Qahraman, Baku Devlet University, Azerbaycan
Dr. Kısmet Deliveli Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Dr. Kristian Adi Putra, Sebelas Maret Üniversitesi, Endonezya
Dr. Kuozhen Zhang, Jiangxi Normal Üniversitesi, Çin
Dr. Liying Rong, Capital Normal Üniversitesi, Çin
Dr. Mahmut Polatcan, Karabük Üniversitesi Türkiye
Dr. Mary Shannon Williams, Texas A&M Üniversitesi, ABD
Dr. Mehmet Yavuz, Trakya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Metin Işık, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Türkiye
Dr. Muammer Ergün, Kastamonu Üniversitesi, Türkiye
Dr. Mustafa Dever, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Dr. Müzeyyen Eldeniz, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye
Dr. Necmi Gökyer, Elazığ Üniversitesi, Türkiye
Dr. Onur Şenel, Sinop Üniversitesi, Türkiye
Dr. Nüket Afat, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Türkiye
Dr. Osman Tayyar Çelik, İnönü Üniversitesi, Türkiye
Dr. Özge Boşnak, Bursa Uludağ Üniversitesi, Türkiye
Dr. Özge Ünlü, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Türkiye
Dr. Özgür Kıran, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye
Dr. Pınar Arslan, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye
Dr. Remzi Burçin Çetin, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye
Dr. Rukiye Aydoğan, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye
Dr. Saadet Kuru Çetin, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Dr. Servet Atik, İnönü Üniversitesi, Türkiye
Dr. Şenol Sezer, Ordu Üniversitesi, Türkiye
Dr. Şerafettin Gedik, Amasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Taufik Mulyadin, Pendidikan Üniversitesi, Endonezya
Dr. Taposh Roy, Southampton Üniversitesi, İngiltere
Dr. Umit Kahraman, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Türkiye
Dr. Xiaochuan Jiang, Jiangxi Normal Üniversitesi, Çin
Dr. Zeynep Eren, Sinop Üniversitesi, Türkiye

Derginin Amacı ve Kapsamı

Uluslararası Disiplinlerarası Mükemmellik Arayışı Dergisi (UDMAD), ücretsiz, online ve açık erişimli bir yayındır. UDMAD, dünyanın her yerinden tüm disiplinlerden (fen bilimleri, bilişim, sanat, spor, sosyal bilimler, siyaset, sağlık, filoloji, eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme gibi) kuramsal ve uygulamaya dönük orijinal araştırma çalışmaları yayınlayan uluslararası çift kör, hakemli bir dergidir. Derginin amacı, mükemmellik arayışı içerisinde olan farklı disiplinlerden bir araya gelmiş araştırmacıların özgün çalışmalarını bilimsel ve etik ilkelere bağlı kalarak alan yazınına kazandırmak ve eğitime gönül verenlerin hizmetine sunmaktır. UDMAD, yılda iki sayı olarak Türkçe ya da İngilizce çalışmaları kabul etmektedir.

Açık Erişim Politikası

Uluslararası Disiplinlerarası Mükemmellik Arayışı Dergisi (UDMAD), hiçbir şekilde makale gönderme, editöryal ve hakemlik işlemleri ve makale yayınlama adı altında ücret talep etmez. Çift kör hakemlik sürecinden geçen ve kabul edilen tüm makaleler, editör kurulunun onayından sonra herhangi bir ücret alınmadan, kabul sırasına göre yayımlanır. **Açık erişim politikasına göre dergide yayımlanan tüm makalelerin okunması, indirilmesi ve yazdırılması ücretsizdir.**

Purpose and Scope of the Journal

The International Journal of the Interdisciplinary Pursuit of Excellence (UDMAD) is a free, online and open access publication. UDMAD is an international double-blind, peer-reviewed journal that publishes theoretical and practical original research studies from all disciplines (science, informatics, arts, sports, social sciences, politics, health, philology, educational sciences and teacher training) from all over the world. The aim of the journal is to bring the original works of researchers from different disciplines in search of excellence to the literature by adhering to scientific and ethical principles and to present them to the service of those who give their heart to education. UDMAD **accepts Turkish or English studies twice a year.**

Open Access Policy

The International Journal of the Search for Interdisciplinary Excellence (UDMAD) does not charge any fees for article submission, editorial and refereeing processes and article publishing. After the approval of the editorial board, all articles that have passed the double-blind refereeing process and are accepted are published in the order of acceptance, without any charge. **According to the open access policy, all articles published in the journal are free to read, download and print.**

İÇİNDEKİLER

EDİTÖRLERDEN

Doç. Dr. Zeynep EREN

Doç. Dr. Adem BAYAR.....7

MAKALELER

- 1- Platon Diyaloglar'ında Protagoras Değerlendirmesi
Evaluation of Protagoras in Plato's Dialogues
Nergüzel ÇOLAK.....8
- 2- Davul Ritim Kalıplarını Çözümleme Yöntemleri
Methods of Analysis of Drumset Patterns
Doç. Dr. M. Devrim BABACAN.....16
- 3- Osmanlı Devletinde Eğitim Sistemi ve Yenileşme Hareketleri (1699-1854).....24
Education System and Renovation Movements in The Ottoman State (1699-1854)
Murat ŞAHİN & Nureddin AKSOY
- 4- Dijital Çağda Yeni Medya Teknolojisi ve Öğretim
New Media Technology and Teaching in Digital Age.....32
Assoc. Prof. Lubna ZAHEER

ÖNSÖZ

Her yeni başlangıç heyecan vericidir. Uluslararası Disiplinlerarası Mükemmellik Arayışı Dergimizin bu ikinci sayısı ile yayındayız. Farklı disiplinlerden yayınlara yer verdiğimiz dergimizde amacımız, özellikle farklı disiplinlerin etkileşimi ile yeni fikirlerin önünü açmak ve dünyaya farklı bakış açıları ile bakan, bilimsel disiplinlerin sınırlarını zorlayan, yenilik yaratan araştırmalara yer vermektir. Bu sayede birbirinden farklı bakış açıları arasında bir etkileşim yaratarak köprü olmayı umut ediyoruz. Giderek karmaşıklaşan dünyanın sorunları tek bir disiplinin bakış açısı ile çözülemeyecek kadar çok boyutlu ve girift bir biçime dönüşmüştür. Dolayısıyla bilimin de buna ayak uydurabilecek biçimde diğer disiplinlerle etkileşimli biçimde çalışması temel bir zorunluluk haline gelmiştir. Dergimizde öncelikli olarak disiplinlerarası, çok disiplinli, çapraz disiplinli araştırmalar yayınlanmakla birlikte bunun dışında birbirinden farklı disiplinlerden yayınlara da yer verilecektir. Bu haliyle farklı alanların ve disiplinlerin birbirini izlemesi, okuyucu olarak da buluşması, birbirinden haberdar olmasına ortam yaratabileceğimizi düşünüyoruz. Bu sayımızda birbirinden farklı alanlarda beş makaleye yer verdik. Bilim dünyasına katkı sunmasını diliyoruz.

Editörler

Doç. Dr. Zeynep Eren
Doç. Dr. Adem Bayar
Haziran, 2022
Aydın/Türkiye

PREFACE

Every new beginning is exciting. We are on the air with this second issue of our International Journal of Interdisciplinary Pursuit of Excellence. Our aim in our journal, which includes publications from different disciplines, is to pave the way for new ideas, especially through the interaction of different disciplines, and to include innovative research that looks at the world from different perspectives, pushes the boundaries of scientific disciplines. In this way, we hope to be a bridge by creating an interaction between different perspectives. The problems of the increasingly complex world have turned into a multidimensional and intricate form that cannot be solved with a single discipline's perspective. Therefore, it has become a basic necessity for science to work interactively with other disciplines in a way that can keep up with this. In our journal, primarily interdisciplinary, multi-disciplinary and cross-disciplinary researches are published, but also publications from different disciplines will be included. In this way, we think that we can create an environment for different fields and disciplines to follow each other, to meet as readers, and to be aware of each other. In this issue, we have included five articles in different fields. We hope that it will contribute to the world of science.

Editors

Assoc. Prof. Zeynep Eren
Assoc. Prof. Adem Bayar
June, 2022,
Aydın/Turkey

Platon *Diyaloglar*'ında Protagoras Değerlendirmesi¹

Nergüzel Çolak²

Öz

Bu araştırmanın amacı Platon'un *Diyaloglar*'ındaki Protagoras'ta Sokratik ve Sofistike karşıt görüşleri ve erdemlilik hakkındaki çıkarımları değerlendirmektir. Bu araştırma nitel olarak diyalogda geçen Sokrates ve Protagoras'ın fikirlerini karşıtlığını anlamlandırma amacı güder. Literatür taramasına göre zamanla kimileri kaybolan ve Antik Yunan öğretilerini derinlemesine hissettiren Platon *Diyaloglar*'ı yedinci yüzyıldan itibaren bir bütün olarak İslam dünyasına geçer ve İslam tercümanları orijinal Grekçe halinde koruyup daha sonrasında Arapçaya tercüme ederler. Batı'ya geçişinin büyük ölçüde on ikinci yüzyıl Rönesansı ile olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda bu diyaloglar literatür incelemesinde etik, eğitim, epistemoloji, politika ve diyalektik gibi pek çok konuya kaynaklık etmiştir. Üç döneme ayrılan Platon *Diyaloglar*'ından Protagoras, Platon'un gençlik diyalogları arasında geçmektedir. Bu diyaloglar Sokrates ekseninde gelişen erdemlilik durumunu dile getirme çerçevesinde gerçekleşir. Bu nedenle bu diyaloglara 'Sokratik diyaloglar' denmektedir. Sokratik diyaloglar, esas olarak ahlaki erdemleri ele alırken, erdemlin özü ve erdem tanımları esas alınarak oluşturulmaya çalışılır. Protagoras, sıralamaya göre *Lysis* diyalogundan sonra ve *Theaitetos*'tan önce gelir. Bu araştırmanın bulgularına göre bu diyalog temelinde erdemlin ne olduğunu ve öğretilerinin olup olmadığı konusunda ele alır. Platon, Protagoras'ın, 'insan her şeyin ölçüsüdür' sözüyle sofistlerin bilgi anlayışını eleştirir.

Anahtar Kelimeler: Sokrates, Protagoras, erdem, ölçü.

Evaluation of Protagoras in Plato's Dialogues³

Abstract

The aim of this research is to evaluate the opposing views of Socratic and Sophistic in Protagoras in Plato's Dialogues and the inferences about virtue. This research aims to make sense of the contrast of the ideas of Socrates and Protagoras in the dialogue, qualitatively. According to the literature review, Plato's Dialogues, some of which were lost over time and deeply felt the Ancient Greek teachings, passed to the Islamic world as a whole from the seventh century, and Islamic translators preserved their original Greek and translated them into Arabic. Its transition to the West is thought to have been largely due to the twelfth-century Renaissance. At the same time, these dialogues have been the source of many topics such as ethics, education, epistemology, politics and dialectics in the literature review. Protagoras from Plato's Dialogues, which is divided into three periods, takes place among Plato's youth dialogues. These dialogues take place within the framework of expressing the virtuous state that develops in the axis of Socrates. This is why these dialogues are called 'Socratic dialogues'. While Socratic dialogues mainly deal with moral virtues, they are tried to be created on the basis of the essence of virtue and definitions of virtue. Protagoras comes in order after the *Lysis* dialogue and before *Theaitetus*. According to the findings of this research, this dialogue basically deals with what virtue is and whether it is teachable. Plato criticizes the sophists' understanding of knowledge with the words of Protagoras, "man is the measure of all things".

Key Words: Sokrates, Protagoras, virtue, measure.

Makale Geçmişi

Geliş: 11.05.2022

Kabul:28.05.2022

Yayın:30.06.2022

¹ Bu çalışma derleme makale olduğu için etik izin gerektirmemektedir.

² Sorumlu yazar, Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Konya/Türkiye, colaknerguze197@gmail.com, ORCID: orcid.org/0000-0002-0736-0338

³ Bu çalışma "13th International Congress On New Trends In Education" (2022) kongresinde sunulmuştur.

Makale Türü
Önerilen Atf

Derleme Makale
Çolak, N. (2022). Platon diyaloglar'ında protagoras değerlendirmesi. *Uluslararası Disiplinlerarası Mükemmellik Arayışı Dergisi (UDMAD)*,2 (1), ss. 8-15.

Giriş

Platon (MÖ 428-347) felsefede yazılı geleneğin oluşmasına büyük katkıda bulunmuş, idealist felsefe geleneğinin başlatıcısıdır. Platon'un kurduğu *Akademia* bugünkü ilk üniversite olması bakımından göz doldürmüş ve yazdığı tüm eserlerin sonraki dönemlere geçmesi ile İslam düşüncesi ve Orta çağ felsefesine etkisi azımsanmayacak derecede büyüktür. Kendinden önceki düşünürlerin aksine, sadece metafizik ve doğa felsefesi veya moral, politik felsefe üzerine bir sosyal felsefe yerine, felsefenin bütün alt disiplinleri içeren bir sistem inşa eder.

Platon'un Pratoğoras adlı eserini değerlendirmeye geçmeden önce onun hayatına bakmak felsefesini anlamak için büyük önem arz etmektedir. Platon'un yaşamış olduğu bazı deneyimler onun hem felsefeyle ilgilenmesine hem de öğretisini oluşturmasında büyük rol oynamıştır. Platon MÖ. 428'de Atina'da soylular sınıfına mensup bir ailede doğmuştur. Ailesi yönetimde söz sahibiyken Atina'ya demokratik yönetimin gelmesi bu soylu sınıfın güç kaybetmesine neden olmuştur. Hem Platon hem de Aristokratlar haliyle bu durumdan rahatsızlık duymaya başlamışlardır. Bu gelişme üzerine Platon siyasete atılmak yerine felsefeye yönelmiştir. Çünkü tanık olmuş olduğu iki olay hayatın ve düşüncelerini kökten değiştirmiştir. Bunlardan ilki, Peloponnesos Savaşı (MÖ 431-404), ikincisi ise Sokrates'in idamı (MÖ 399) dir. Platon sürekli değişen yönetim şekli ve haksız yere yapılan idamlar nedeniyle siyasi düşüncede büyük hatalar olduğunu düşünmektedir. O nedenle onu felsefeye iten temel motivasyon, devlet ve toplum ile ilgili kaygılardır. Çünkü o kendi dönemindeki devletlerin kötü bir şekilde yönetildiğini fark ederek aslında felsefe sayesinde ideal bir devlet yönetimi ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu nedenle Platon'un felsefesine bakarken onun en temelde bir siyaset filozofu olduğunu unutmamak gerekir.

Platon'un eserinin başkarakteri olan Protagoras (MÖ. 490-420), felsefe literatüründe "insan her şeyin ölçüsüdür" sözü ile günümüze dek varlığını sürdürmüştür. Platon'a göre Sofistliği kuran Protagoras'tır. Protagoras Abdera'lıdır. Çağdaşı Gorgias ile Sofistler arasındaki en önemli figürlerdendir. Platon, Protagoras'ın yaptığı işi *erdemlilik öğreticiliği* olarak tanımlamaktadır. Protagoras'ın yazdıklarından günümüze hiçbir şey kalmamıştır. Ancak buna karşın pek çok filozofa ilham kaynağı olmuştur. Kimilerine göre Rölativizmin (Göreceliğin) ve Agnostizmin (Bilinemezliğin) kurucusu kabul edilmiştir. Atina'ya yerleşmeden önce öğretmenlik ve danışmanlık yapmıştır. Dönemin politikacılarından ve o dönemin devlet adamlarından Perikles (MÖ. 495-429) ile arkadaş olmuştur. Hatta Protagoras o dönemde yeni kurulan Atina kolonisinde yapılacak anayasaya davet edilmiştir. Topluluğa hitabet, şiir eleştirileri yapmış ve yurttaşlık hakkında söylevler vermiştir. Genelde dinleyicileri Atina'nın elit kesiminden oluşan Sofist bir düşünürdür. Protagoras için söylenebilecek etik, politik, eğitim konularında ayrıca işlenecek pek çok konu vardır. Bahsi geçen bu konunun dışına çıkmamak adına bu kadar bilgi yeterlidir.

Sofist olan Pratoğoras ve Sokrates arasında geçen bu diyalog Sofistlerin doğasını, erdemin birliği ve öğretilirliğini konu edinmektedir. Aynı zamanda Protagoras diyalogu Platon'un hazzı tartıştığı ilk diyalogdur denilebilir. Bu diyalogda hazzı iyi ile eşdeğer kılması nedeniyle hazzı bir görüşü benimsediği söylenebilir. Ancak Platon *Gorgias*, *Phaidon* gibi diyaloglarında ise hazzı karşı çıkmaktadır. Onun bu eserde hazzı benimsediği yönündeki kanıt ise eserinde bahsettiği "*hoş olan her şey iyidir*" (351. 76)⁴ söz olabilir. Platon'un Sokrates'in erdemini yansıttığı bu diyalogda iyi ve kötü ile aynı değeri taşıyan kavramları da işler. İyiyle aynı değeri taşıyan kavramlar; haz, güzel, bilgelik ölçü, doğruluk cesaret, dindarlık. Kötüye karşılık gelen kavramlar; dinsizlik, ölçsüzlük, cahilliktir.

Bu diyalogda Protagoras'ın ölçülülüğü üzerinden bir Sokrates değerlendirmesi söz konusudur. Protagoras insanı her şeyin ölçüsü kabul eder. Platon'a göre gerçekliğin ölçüsünü bu dünyada anlayamayız, çünkü asıl gerçeklik bu görelî dünyada değil idealar dünyasındadır. Yani Platon,

⁴ Shorey, Platon'un etiğini dörte ayırır: Sokratesçil Paradokslar 2. Erdem, 3. Hazcılık Sorunsalı, 4. Erdemin ve mutluluğun bununla ilişkisi (Shorey, 1903, .9)

Pratogoras'ın görelî dünya savunusu karşısına Sokrates'in hakikat karşılaştırması üzerinden bir ölçü sunma niyetindedir. Platon Herakleitos gibi sürekli bir değişim içinde olan dünya görüşünü kabul edip böyle bir dünya görüşünde kesinliğe ulaşamayacağı görüşündedir. Tam olarak bu noktada Platon'un felsefe tarihine işleyen önemli ayrımı ile karşılaşmaktayız. Bu ayrım görünüş ve gerçeklik ayrımıdır. Platon'un bu sorunu birçok düşünce de farklı biçimlerde kendine pay bulmuştur. Daha çok epistemolojik ve ontolojik bağlamda değerlendirilmeye alınmıştır.

Platon'un diyalog türünde yazdığı eserler dönemin felsefe tarihinde ismi geçen önemli bir konu olmuştur. Çünkü bu yazı türü Aristoteles'ten sonra monoloğa dönüşmüştür. Felsefi metinlerde baş unsurlardan biridir denilebilir. Platon genel olarak diyaloglarını tarihsel şahsiyetlere hitaben yazmıştır. Genel itibari ile Platon'un diyaloglarında iki yaklaşımdan söz edilebilir: İlki argümantatif dogmaya dayalı öğretî. Yani o dönemde dogma olarak ifade edilen şey bir görüş ya da fikre dayalı yaklaşımdır. Genel anlamda idealar dünyası olmak üzere kanıtlanmalı, argümanlara dayalı, Aristoteles mantığı gibi alt alta dizilen gibi konular diyaloglarda geçmiştir. Diğer yaklaşım olan Dramatik yaklaşım ise bu görüşleri sanki tiyatral bir ortamdaymışçasına her bir diyalogun karakteri ile ifade edilmiş şekli birbirinde farklıdır ve farklı konulara hitap etmektedir. Bu da Platon'un kendi içerisinde çelişkili görüşler ortaya attığı yönünde eleştiriler almasına neden olmuştur. Felsefi yaklaşıma argümantatif yaklaşım temel alınmıştır. Bu yaklaşım üzerinde Platon'un Pratogoras eserini inceleyecektir.

Platon'un diyalogları üçe ayrılır. Platon'un diyaloglarındaki kronolojik gelişim varoluş ve öz, beden ve ruh arasındaki ontolojik ayrım ya da çatallaşma ile oluşmuştur. Diyalogların kronolojik sıralaması tek bir düşünce olmasa da Platon'un idealar kuramının temelini oluşturan bu ontolojik ayrım erken-orta-geç diyaloglar içinde gelişim göstermiştir.

Platonun diyaloglarına ontolojik bağlamda bakıldığında Platon'un ontolojisi özcü mantığa dayanmaktadır. Bu görüşün temelini Parmenides ve Herakleitos'tan alan Platon, bu iki düşünürün görüşlerinin kendi metafiziğinde yeniden şekillendirmiştir. Herakleitos'un oluş düşüncesini varoluşun içine transfer ederken, Parmenides'in Sonsuz Bir'ini idealar kuramının değişmez varlık dünyasının birlik düşüncesi (ideası) olarak almıştır (Bigger, 1968, 9). Bigger'in ifade ettiği üzere Platon felsefesini oluşturan bu iki görüş Platon'un Sofistliği ve Protogoras'ın rölativizmini de eleştirel yönde alması açısından önemlidir.

Platon Protogoras diyalogunda en çok eleştirdiği düşünce Protogoras'ın savunduğu, insanın her şeyin ölçüsü olduğu fikridir. O, Protogoras diyalogunda rölativizmin karşısında duran bir görüş sergilememektedir. *"Bu düşünce, felsefe tarihinde hala güncelliğini koruyan nesnel ile öznel olan arasındaki temel tartışmanın en ciddi ayrımını temsil etmektedir"* (Balaban, 1999, 249.)

Protogoras Diyaloguna Eleştirel Bir Yaklaşım

Protogoras felsefesi ile Platon düşüncesi tam karşıt görüşleri içermemesi nedeniyle bu görüşleri uzlaştırmak pek mümkün görünmemektedir. Watson ise belli başlı konularda bu iki düşünürün görüşlerinin birleşebileceğini düşünmektedir. *"Watson, rasyonel bir idealizmin temsilcisi sayılan Platon felsefesi ile pragmatizm ve hümanizmin "ata"sı kabul edilebilecek Protogoras felsefesini birleştirmeye çalışır."* (Durmaz, 2020, 57) Sokrates felsefesinin temelinde erdem bilgililiğe bağlı bir şekilde ele alınır. Sokrates ahlaki doğruluklar da dahil tüm doğrulukları rasyonel ve tutarlı kabul ederek ahlaki düşünceleri evrensel kabul etmiştir. Bu nedenle en nihai hedef erdeme ulaşmaktır. Protogoras ise rasyonele bağlı evrensel bir ilkeden ziyade ahlaki yargıları insana yol gösterici iyi vatandaşlar olma niteliğinde ele almıştır.

Protogoras karakteri üzerinden bakıldığında diyalogun amacının *"Protogoras'ın gerçeklik ile ilgili rölativist yaklaşımını ortaya koymak olduğu, ancak pek çok rasyonel dışı sonuca ulaşıldığı ve Platon'un bu olumsuz durumun farkına varamadığı görülür"* (Lampert, 2010, 19) Bu nedenle Protogoras'ın cevapları Platon için kesin bir çözüm hiçbir zaman sunamamıştır ve tatmin değeri yoktur. Platon bu diyalogda Sokrates ile Protogoras arasında keskin bir ayrımın var olduğunu sunma amacı güderken Taylor bunun tam aksini iddia eder. O, diğer kaynaklar incelendiğinde Sokrates ile Protogoras'ın aynı hümanist zincir içerisinde yer aldığı ve bundan dolayı her iki filozof arasında Platon'un vurguladığı gibi bir karşıtlığın bulunmadığını ileri sürer (Taylor, 2006, 157).

Bu diyalogda bir diğer tartışma yaratacak konu ise Platon'un aynı diyalogda Protagoras'ın düşüncelerini kendi görüşleri gibi aktarması, bu felsefenin hem yanlış anlaşılmasına hem de Protagoras'la konuşan kişinin kendisi mi yoksa Sokrates mi olduğunun anlaşılmamasına neden olmuştur. Aynı zamanda bu görüşlerden hangisini kabul ettiği ya da desteklediği konusunda direktifler vermemesi bu konunun anlaşılmasında anlam karmaşasına neden olmuştur (Schiller, 1908, 18-19).

İnsan konusunda diyalogları değerlendirdiğimizde: Bilgelik ve cehalet ikiliğinde ele alınmaktadır. Orijinal metinde "*Sophrosyne*" olarak geçen bilgelik; akliselim, kendini kontrol altına alabilme, ılımlı, ölçülü olma anlamına gelmektedir. Protagoras diyalogu Platon'ın Sokratik dönemindeki insan doğasına dair bilgiler (Koçak, 2020, 72) barındırmaktadır. Bu diyalog, okuyucuya insanın yaşamını bilgelik ve cehalet arasında geçirdiğini göstermektedir. Çünkü süreğen ve hiç değişmeyen iyi yalnızca Tanrı'ya özgüdür. Bilgelik ve cehalet arasındaki geçişinde insan eğer ki bilgeliğe yöneliyorsa bu ancak insanın aktif bir şekilde sorgulama sürecinde olmasıyla mümkündür. Bu iki kavram insan temele alınarak değerlendirildiğinde diyalogun daha anlaşılır olacağı kaçınılmaz bir gerçekliktir. "Çünkü diyalog kendi içerisinde siyaset, ahlak, eğitim gibi pek çok konuyu barındırmaktadır, tüm bunların arasında bağlantı kurarak ortak noktalarını belirlemek ancak insan bağlamında gerçekleştirilebilmektedir" (Koçak, 2020, 73).

Diyaloğda tartışılan bir diğer husus ise Sokrates'in insanın bilgi ile mi yoksa duyularla mı yönetildiğine dair tartışmasıdır. O bu tartışmada insanın bilgi ve cesareti arasında erdemliliği hususunda nasıl gidip geldiğini ele alıp insanın hiçbir zaman tam bilgeliğe ulaşamayacağını savunmuştur. (Koçak, 2020, 74) "*İnsan bilgelik ve cehalet arasında yaşamını devam ettirirken bilgeliğe yaklaştığı sürece iyiliğine olanı, bilgelikten uzaklaşıp cehalete yaklaştığı sürece kötülüğüne olanı gerçekleştirmektedir*" (Koçak, 2020, 75). Bu eserin sonucuna bakıldığında Sokrates'in erdemini öğrenilebilir olup olmadığı sorusuna kesin bir cevap bulamadığı ve diğer Sokratik diyalogları gibi sorunun asılı kaldığı anlaşılmaktadır. Nitekim diyalogun devamının gelmesi farklı konulara da alan açacağı fikrini doğurmaktadır. Çünkü Sokrates diyalogun son kısmında erdemlerin öğretilmeyeceği savunusunu yapmak yerine tüm erdemlerin bilgi olduğu düşüncesine ulaşır, bu da erdemini öğretilebilir bir durum olduğu anlayışını doğurmaktadır.

Russell ise, Sokrates'in Protagoras'a öğrenilebilir erdemlerin iyinin ve kötünün ayrımını yapabilmeyi sağlayacak zihinsel bir temele ihtiyaç duyduğunu gösterebilmek için hazmın analizini örnek olarak kullandığını düşünür ve Sokrates'in hazcılık ile ilgili tek amacının bu olduğunu ileri sürer (Russell, 2005, 242-243).

Protagoras

Protagoras diyalogunun geniş özeti ve bu özeti değerlendirmesine bakalım. Sokrates'in, Protagoras'la olan diyalogu, Hippokrates'in, Protagoras'tan bilgi öğrenmek için Sokrates'e haber etmesiyle başlar. Hippokrates Protagoras'tan para karşılığında bilgi alacağını dile getirir. O dönemde kendilerini sofist diye tanıtanlar bilgilerini para karşılığında satmaktadır ve Protagoras da kendini sofist diye nitelendirmektedir. Ancak Sokrates, Hippokrates'in bir Sofistten bilgi almasının onu Sofist olma tehlikesine düşüreceğinden söz eder (Platon, 2017, 28, [311-312]). Çünkü kendilerinin de mensup olduğu Atinalılar, Sofistlerin bu eğitim tarzlarını pek hoş bulmazlar. Nitekim Hippokrates bunun bir eğitim bir müzik ya da beden eğitimi olmadığını, edindiği bilgiyle o bilgiye yönelik bir şey olmayacağını ve özgür insana yönelik bilgisini artıracığını söyler (Platon, 2017, 29, [312]).

Bilgi ile ilgili Sokrates'in kafasını karıştıran bazı hususlar vardır; Sofistler kendilerini bilginin öğretmeni olarak adlandırılırlar, ancak onlar hangi bilginin öğretmenidirler? Sonuçta her alanın farklı bir bilgi şekli vardır. Hippokrates, onların hitabet sanatının öğretmeni olduğunu söyler, ancak bu Sokrates için yeterli bir cevap değildir. Bu hitabet hangi konuda konuşmayı öğretmektedir? Hippokrates bu konu karşısında Sofistleri savunacak bir yanıt bulamaz. Sokrates için Sofistler, ruhun beslenmesi için ürünler satanlardır (Platon, 2017, 30, [313]). Bilgi satarlar ama hangi bilgi olduğu muammadır. Bu nedenle onların tüccarlardan bir farkı yoktur. Tüccarlar sattıkları ürünlerin iyiliğine kötülüğüne bakmadan gelecek paraya bakarlar ve kendi malını överler. İşte Sofistler de böyledir Sokrates (Platon) için. Ancak "*bilgi satın almak, beden için bir şey satın almaktan daha tehlikelidir*" (Platon, 2017, 31,

[314]). Çünkü yanlış bilgi ruhu kötüye götürebilir. Ayrıca Sokrates için bilginin iyi-kötü, yararlı-zararlı olup olmadığını genç birinden değil, bu konuda deneyimlenmiş birinden öğrenmek daha doğrudur.

Protagoras kendisini sofist ilan etmesinin nedeni olarak, halkın kendi halinde gerçekliğe erişemeyeceğini, aynı zamanda yöneticilere de kendi tarzında yaklaşamayacağını dile getirerek insanlara farklı bir Sofistik tavrıyla yaklaşmanın gerçekliği sunacağı inancındadır. Yaptığıyla kendisinin çelişmemesi içinde buna uygun şekilde davrandığını dile getirir. Ayrıca sofistlere yöneltilen suçlamalardan kendi çabası ve Tanrıların yardımı ile kurtulduğunu söyler. Ancak bu Sokrates için Protagoras'ın sofistike bir hareketle kendini beğendirme çabasından başka bir şey değildir (Platon, 2017, 34-35, [317-318]).

Protagoras kendisinden bilgi almaya gelen Hippokrates'in günden güne verdiği bilgilerle daha iyiye gideceğinden bahseder. Lakin Sokrates bunun çok da şaşılacak bir şey olmadığı görüşündedir. Çünkü yeni bir bilgi ile herkes daha iyi olabilecektir. Sokrates için önemli olan, elde edilen bilgi ile iyi olmak değil, hangi bilgi konusu ile iyi olunduğudur (Platon, 2017, 36, [318]). Sokrates için çok değerli olan bilgiler içerisinde hakikati barındıran felsefi içerikli bilgiler olmaktadır. Protagoras da kendisi için gerekli olan bilgiyi Hippokrates'e öğreteceği konusunda ısrarcıdır. Ona öğreteceği şeyler "*ev işlerini ya da kent işlerini iyi bir şekilde yapma ve bunlardan iyi bir şekilde bahsetme becerisine sahip*" (Platon, 2017, 36, [319]) olmaktadır (siyaset felsefesinin bazı noktalarını da vurgulamış olur). Bu Sokrates'e göre bir siyaset sanatıdır. Yani iyi vatandaşlar yetiştirmektir. Ancak Sokrates böyle bir bilimin öğretilmeyeceği görüşündedir. İşin uzmanı olmayan birinin bunu anlatması, onun için doğru değildir. Zengin, fakir, soylu, halktan herkes devlet işleri ile ilgili bir şeyler ileri sürebilir ancak bunları bilgili bir şekilde yaptıkları muammadır. Bu nedenle devlet işleri yani siyaset bilimi herkese öğretilemez. En bilge kişiler bile öğrendikleri bilgileri diğerlerine öğretilmezler. Aynı zamanda erdemler de herkese öğretilir değildir. Örneğin erdemler çocuklara öğretilmez (Platon, 2017, 37 [319]). Çünkü onlar daha deneyimlediklerinin başındadır. Aynı şekilde çok sayıda insan son derece bilge olmasına rağmen bu bilgeliğini ne akrabalarına ne de yakınlarına aşılayabilirler.

Sokrates bahsi geçen bu görüşlerden hareketle Protagoras'tan bu erdemlerin insanlara öğretilir olup olmadığını açıklamasını ister (Platon, 2017, 38, [320]). Protagoras erdemliliği açıklayabilmek için konuya, siyasetin nasıl ortaya çıktığı ile başlar. Siyaset, yaşama insanların gelişi ile başlamıştır. Ancak insanlar ne kadar bir arada bulunurlarsa bulunsunlar "*siyaset sanatına sahip olmadıkları için birlik içerisinde olma durumları bozulmaktadır*" (Platon, 2017, 40, [322]). Örneğin Zeus insanlara zarar gelmesinden korktuğu için, Hermes'ten onlara utanma ve dostluk duygusunu kazandırmasını ister. Zeus için herkes, dostluk ve utanmadan pay alırsa şehirlerin varlıklarını sürdürebilecektir ve bu sürdürülebilirlik için bir yasa koymak gereklidir. Bu nedenle Protagoras bir konu hakkında uzman olan kişilerin bilgi vermesi konusunda Sokrates'e katıldığını dile getirir. Ayrıca Protagoras, doğruluk ve ölçülülük gibi erdemlerin temeline dayanan kelimeleri siyasette ifade etmenin doğru olduğu görüşündedir. Çünkü herkesin vatandaşlık erdemine sahip olmalıdır. Bu insanlar erdemli olmazlarsa kent de var olamaz. Uzmanlık gerektiren şeylerin doğruluğunun kesin olduğu takdirde erdeme uygun davranmazsa dışlanacağını ve bilgeliğinden şüphe edileceğini, fakat doğruluk ya da diğer vatandaşlık erdemleri söz konusu olduğunda, bir insan hatalı olduğunu kabul ederse durumun delilik kabul edilmeyeceği görüşündedir (Platon, 2017, 41, [323]). Çünkü ona göre, herkesin bu erdemden ortak bir payları vardır. Bu nedenle bu konuda görüş belirtmeleri doğru bulunabilir.

Protagoras'a göre sahip olunan erdem, doğanın sunduğu ya da tesadüfi bir şekilde, öğrenme yoluyla ya da çalışma ile elde edilecek bir şey değildir. Eğer bir insanın doğuştan bazı eksiklikleri varsa, o insana öfkelenmeyiz. Çünkü böyle insanların eksiklerini tamamlamaları beklenmez. Onlara ceza da akıl da verilmez, sadece acınır. Yani bir insan çirkin, kısa boylu ya da zayıf diye öfkemize maruz kalmaz. Çünkü bu türden özelliklerin doğuştan geldikleri ve tesadüfi olarak bizde olduğunu biliriz. Oysa "*çalışmamak, yapmamak, öğrenmemek gibi şeylerden kaynaklanan kötülükler görülüyorsa, o zaman birilerine akıl verebiliriz, onları azarlayabiliriz ya da cezalandırabiliriz*" (Platon, 2017, 44, [323]).

Protagoras için zaten herkes, erdemsizlikten kaynaklanacak kötülüklerle karşı çıkar. Onun için bir ceza dahi, insanı erdemli olmaya itecektir. "*Bir insanın gerçekte yaptığı şeyden dolayı değil, o şeyi bir daha yapmaması için cezalandırırız*" (Platon, 2017, 43, [324]). Bu cezalandırmalarının nedeni de başkalarına da örnek olunması içindir. Amaç suçun engellenmesi olduğu takdirde, erdemliliğin de

öğretilebilir olacağı sonucu çıkar. Cezalandırma eylemi hem kişinin kendisi hem de devlet için yapılırsa herkes aynı düşüncede olacaktır.

Protagoras Atinalıların hem de diğer kent insanlarının doğru davranmadığını düşündükleri insanları cezalandırdığını söyler. İşte bu yüzden de Atinalılar da erdemın kanıtlanabilir bir şey olduğunu kabul etmiş durumunda olurlar. Protagoras bu şekilde Sokrates'in sorusunu cevapladığını düşünür. Sokrates çocuklara erdemın öğretilmeyeceği görüşündedir, ancak Protagoras anne-baba aracılığıyla bunun öğretilabilir bir şey olduğunu savunur. Ayrıca öğretilen her alan bir erdemi içerir ve bu şekilde çocuklara aşılabilir böyle bir durumun olabilmesi için de çocukların erken yaşta eğitilmesi gerekir ve bunu da ancak zenginlerin yapabileceğini söyler (Platon, 2017, 44-45, [325-326]).

Protagoras'a göre aynı şekilde "*şehirler de yasa koyucuların hazırladıkları yasalara uygun bir şekilde yönetmek ve yönetilmek isterler, bunu yapamayanlara ise ceza verirler*" (Platon, 2017, 45, [326]). Bu cezanın ıslah etmek amacıyla verildiğini vurgular. Sonuç olarak erdemın öğretilmesi için hem devlet hem de insanlar çaba harcar. Bu yüzden asıl erdemın öğretilmeyecek bir şey olduğunu düşünenlerin garipsenmesi gerektiğini savunur. Yasaların uygulandığı bir yerde, erdemli olmayan kötü bir insan bile, doğal halinde bulunan insanlardan (bir hayvan gibi), daha doğru ve bilgili bir insan olarak kabul edilir. Bu durumda Protagoras herkese bir miktar da olsa erdem öğretilabilir olduğuna inanırken ve Sokrates ise erdemın hiç öğretilmeyeceği yönünde bir anlayış kabul eder (Platon, 2017, 46, [327]). Ayrıca Protagoras, erdem konusunda kendini övmekten yana da kalmaz. Kendine ödenen paralarla erdemi ne kadar iyi öğrettiğini dile getirir. Erdem konusunda çocuklardan ümit kesilmeyeceğini, çünkü büyümüş olmadıklarını daha deneyimlerinin başlarında olduğunu belirtir (Platon, 2017, 47, [328]).

Ardından Sokrates Protagoras'ın erdemın çatışı altında birleştirdiği 'doğruluk, ölçülülük, dindarlık' gibi konuları ele alarak şöyle bir soru yöneltir; "*erdem bir bütün müdür ve doğruluk, dindarlık gibi şeyler onun parçaları mıdır ya da bu tür erdemler aynı şeyin birbirinden farklı isimleri midir?*" (Platon, 2017, 49, [329]). Protagoras için erdem bir bütündür ve diğerleri de onun alt parçalarıdır, yani bir yüzün parçaları gibi. Aynı zamanda bilgelik ve cesaretin erdemın en önemli parçaları olduğunu söyler ve diğer parçalardan farklı olduğunu dile getirir. Sokrates ise buna karşılık erdemın parçaları arasında "*sanat, doğruluk, ölçülülük ya da dindarlığa benzeyen bir parça*" (Platon, 2017, 49, [330]) nın olmadığını söyler. Yani her biri birbirinden farklı parçalara sahiptir. Sokrates aslında bu soruları Protagoras'ın ortaya attığı sanıların varsayımsal sonuçlar ortaya koymaktan başka bir şey olmadığını göstermek için sormaktadır. Önemli olan gerçekten inanılan şeyleri tartışmaktır (Platon, 2017, 51, [331]).

Erdeme eş orak bilgelik, ölçülülük kabul edilirken bunların zıttı delilik kabul edilir. Güçlülüğün zıttı zayıflık, iyinin zıttı kötü, incenin zıttı kalın gibi örnekler verilir. Protagoras'ta ölçülülük ve bilgelik aynı ama farklı anlamları olan erdem biçimi olarak kabul edilir. Ancak Sokrates ikisinden hangisinin doğru kabul edilmesi gerektiği konusunda tereddütte kalır. Aynı zamanda birbirine zıt olan şeylerin de zıtlıklardan dolayı kaynaklanan sorunların da nasıl bir sonuç vereceğini kestiremediğini dile getirir. Ayrıca Sokrates için genelde zıtlıkları erdem bakımından iyi ve kötü şekilde adlandırdığımızda bir karışıklık durumu ortaya çıkacaktır. Çünkü insanlara yararlı olmayan şeyler de iyi olabilir (Platon, 2017, 52-55, [332-333]). Örneğin hayvanlara yararlı olmayan bazı bitkilere yararlıyken, bazı şeyler de ağaçların köklerine yararlıdır. Örneğin kenevir bitkisi sağlık sektöründe bazı ilaç ve kremlerde iyileştirici etkiye sahipken bilinçsiz ve bilgisizce fazla kullanımı vücuda bağımlılık yapan ve sonucu kötü sonuçlar doğuran bir etkiye neden olmaktadır. Erdemın insanlar için iyi ve kötü anlayışında diğer varlıklardan daha farklı bir durumda olduğu açıktır (Platon, 2017, 56, [334]).

Protagoras ve Sokrates'in karşılıklı atışmalarının dinleyicilerinden olan Prodikos için erdemi elde tutmak kolay değildir. Her an kötü olana kayabiliriz. İyi olmak kötü olmakla aynı kefeye dahi konulamaz, konulacak olursa eğer bu Tanrı'ya saygısızlıktır. Çünkü Sokrates için bu iyi ve kötü olma durumu Tanrı'ya ait özellik olamaz.

Sofistlerin her şeyi öğretebileceği düşüncesini eleştiren Sokrates, "*Kendini bil, ölçsüzlükten uzak dur*" (Platon, 2017, 66, [343]) sözü ile erdemlerin belli bir ölçü dahilinde açığa çıkacağına inanmaktadır. Bilge insan kısa sözler kurandır Prtagoras gibi uzun uzun cümlelerle konuyu dolandırmaz. Bu durumda Protagoras Sokrates için ölçülü bir insan değildir.

Simonides aracılığıyla iyi adam olma, kötü adam olma konularına değinen Sokrates, bir insanın büyük bir felaket yaşamadığı takdirde kötü olmaktan sıyrılmış olacağından söz eder. Zaten tamamen kötülükten sıyrılmış olmak demek Tanrı olmak demektir. Bu nedenle bu özellik yalnızca Tanrı'da vardır (Platon, 2017, 67, [344]). Bilen, bilge olan iyi bir insanın ancak zor durumda kaldığında kötü bir insan olabilir. "İyi insanlar bir şeyi başarırlarsa iyidirler, başaramazlarsa kötüdürler" (Platon, 2017, 68, [345]). Burada başarmanın ne ile ilgili olduğu ve insanı iyi yapanın ne olduğu gibi sorular sorulur. Ayrıca kötü olmanın tek bir nedeni olduğu dile getirilir. Bu da bilginin yok olmasıdır. Yani asıl kötülük budur. İnsan uzun süre boyunca iyi kalıyorsa bu şekilde iyi olmaya devam edeceği dile getirilir. Simonides'e göre Tanrılar bu türden insanları çok daha fazla sever. İyi ve kötü tartışması Simonides ve Pittakos arasında geçer. Sokrates bu iki diyaloga karşılık bilge bir insanın, bir başkasına bilerek hata yapacağını, günaha gireceğini veya kötü şeyler yapacağını düşünmez (Platon, 2017, 68-69, [345]). Bazen bir insanın diğer insanlarla istemeden de olsa iletişim kurmak zorunda kaldığını ve aslında bunun da dostluğu gösterdiğini dile getirir. Sokrates bu şekilde akraba, aile, şiiir, şair, iyi ve kötü olma durumları gibi konuları tartışarak asıl probleme geri dönmek ister. Yani erdeme ve onun parçası olan bilgelik, dindarlık, ölçülülük, doğruluk ve cesarete (Platon, 2017, 73, [349]).

Sokrates'in sorduğu sorular şunlardır; bu beş şeyin tek bir ismi mi vardır yoksa bunların her biri ayrı özelliklere sahip ve birbirlerinden farklı şeylere verilen isimler midir? Protagoras bunlara erdemlerin bölümleri der. Hatta bu dördü arasında benzerlikler kurulabileceğini ancak cesaretin bunların daha da dışında kaldığını söyler. Burada cesareti, cüretkâr olmakla kıyaslar bu ikisinin birbiriyle aynı olup olmadığı tartışılır. Daha sonra hoş olan şeylerin iyi mi kötü mü olduğu üzerinde durulur. Bilimin erdem ile ilişkisi ele alınır. Sokrates cesaret ve erdem arasındaki ilişkinin kurulabilmesi için çoğunluğun düşüncesini incelemenin gerekliliğinden söz eder. Zevklerin bize ne durumda kötülük getireceği konusuna değinilir. Hem acı hem de iyi olan şeylerin nasıl bize iyi geldikleri tartışılır. Kötülüğün büyüklük ve küçüklük değerine göre hoş olma durumu tartışılır. Bir şeyin zevk verme durumunun dengelenmesinin ölçü sanatıyla olabileceği dile getirilir. Yani zevkleri ve acıları doğru değerlendirmek ölçü sanatıyla gerçekleşir. Ölçmek bilim ya da sanattır. Cahillik ve bilgililik durumları birbiriyle kıyaslanır ve bunlara dayanarak Sokrates, Protagoras'ın yanlışlarını ortaya tek tek çıkardığını savunur. Tam olarak Sokrates, cesaret ve korkaklık üzerine kıyaslama yaparak bunların erdemle bağlantılı olup olmadığını söyleyip konuşmayı bitirir (Platon, 2017, 74-91, [350-361]).

Sonuç

Sonuç olarak Protagoras ve Sokrates arasında geçen bu diyalog erdemliğin ne olduğuna ve erdemliliğin öğretilbilir bir şey olup olmadığına dair konuları içerir. Protagoras ve Sokrates erdemlilik konusunda zıt görüşleri benimser. Protagoras erdemliliğin çocukluktan öğretilileceğini düşünürken, Sokrates ise öğretilmeyeceği ve kişinin bunu deneyim ile kazanacağını, hatta yeri geldiğinde düştüğü kötü hatalar dolayısıyla erdemsiz olacağını söyler. Erdemliliğin parçalarından söz edilir. Kötülüğün de yalnızca insanlara ait bir özellik olduğu görüşünü savunur. Protagoras'ı parayla ders vermesi dahilinde kendisini Sofist gibi göstermesinden dolayı iğneleyici sözlerle, Sofistler gibi erdemsiz ilan etmeye çalışır.

Kısaca Platon'un da eserinde bahsettiği Protagora'nın insan her şeyin ölçüsüdür görüşüne bakacak olursak; insanın her şeyin ölçüsü olduğu ona göreli bir şekilde atfettiği özelliklerdir. Örneğin ağacın ağaç olduğundan haberi yokken ona bizler ona ağaçlık özelliğini atfederiz ya da dilsel olarak o şekilde ifade ederiz. Ayrıca bizim yok dediğimiz şeyler de yok olmaktadır. Örneğin Antik Yunan döneminde onlarca tanrının varlığından söz edilebilirken zamanla onların varlıkları ortaya attığımız yeni tanrı varlıkları ile birlikte yok olmuştur. Platon, genelde diyaloglarında sofistleri, özde ise Protagoras felsefesini pek çok açıdan eleştirmiştir. Platon'un Prtagoras felsefesini eleştirmesindeki maksat onun insanı her şeyin ölçüsü olarak görmesidir. Çünkü Protagoras bu görüşle toplumsal temele bağlı rölativist bir görüş sergilerken Platon böyle bir şeyin evrensel bağlamda mümkün olmayacağını göstermek ister. Nihayetinde evrensel anlayış geneli oluşturması ve rölativist tavrın ise bireyi işaret etmesi nedeniyle Platon'un da bu görüş yıktığı söylenemez. Platon, her ne kadar evrensel olanı savunsa da bireysellikten kurtulamadığı için rölativizmi çürütemez.

Kaynakça

- Balaban, O. (1999). *Plato and protagoras: Truth and relativism in ancient greek philosophy*. New York: Lexington Books.
- Bigger, G. P. (1968). *A platonic inquiry*. Charlotte: Louisiana State Universty Press.
- Durmaz, N. (2020). Theaitetos diyalogunda Platon ve protagoras arasındaki ilişkiye dair bir değerlendirme, tabula rasa. *Felsefe & Teoloji Dergisi*, 35, online published 01.07.2021 <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1733579>
- Koçak, B. (2020). Platon'un diyaloglarında insan. [*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*]. Erzurum Atatürk Üniversitesi.
- Lampert, L. (2010). *How philosophy became socratic*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Platon. (2017), Protagoras: diyaloglar 22. F. Akderin (Çev), Say Yayınları.
- Russell, Daniel, C. (2005). *Plato on pleasure and the good life*. Oxford University Press.
- Schiller, F.C. Scott. (1908). *Plato or protagoras*. London: Marshall.
- Shorey, P. (1903). *The unity of plato's thought*. Chicago: University of Chicago Press.
- Taylor, C.C.W. (2006). Socrates the sophist. L. Judson & V. Karasmanis (Eds.), *Remembering socrates*, New York: Oxford University Press.
- Watson, J. (1907). Plato and protagoras. *The Philosophical Review*, 16(5), 469-470.

Uluslararası Disiplinlerarası Mükemmellik Arayışı Dergisi (UDMAD)

<http://www.dmad.elayayincilik.com/>

Davul Ritim Kalıplarını Çözümleme Yöntemleri¹

M. Devrim Babacan²

Öz

Bu araştırma, bir ritim çalgısı olan davul seti üzerindeki çalışma sürecinde basitten karmaşığa kullanılan ritim kalıpları ve bunların çözümlemelerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Davul çalgısı, ismi tekil bir kelime olsa da birden fazla ve farklı türdeki çalgıları bir arada barındıran bir vurmalı çalgılar topluluğudur. Davul çalgısı doğası gereği aynı anda veya farklı zamanlamalarla elleri, kolları, bacakları ve ayakları kullanarak çalınan bir çalgı bütünüdür. Dolayısıyla davulcu, bu organları birbiriyle eş ve farklı zamanlarda çalıştırabilmek için belli bir koordinasyon birikimine ihtiyaç duymaktadır. Davulda, eşlik edilecek müziğe uygun olarak kullanılabilen pek çok ritim çeşidi bulunmaktadır. Bu ritim çeşitlerinin de kendi içinde basit, orta ve ileri seviye (karmaşık) olarak farklı varyasyonları bulunmaktadır. Ritim kalıbı karmaşıklaştıkça onu okumak, kavramak ve çalabilmek de o oranda zorlaşmaktadır. Bu çalışmada basitten karmaşığa, davulda en çok kullanılan ritim kalıplarının çözümleme yöntemleri incelenmiştir. Bu araştırma, sistematik derleme yöntemiyle yapılmıştır ve çalışmada, davulcunun bu ritim kalıplarını çözümlemeye kullanabileceği yöntemler ilgili literatür sistematik olarak incelenerek ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Davul, ritim, davul eğitimi.

Methods of Analysis of Drumset Patterns³

Abstract

This research was carried out to examine the rhythm patterns used from simple to complex and their analysis during the working process on the drum set. A drum set is a collection of percussion instruments that combines multiple and different types of instruments. By its nature, the drum instrument is a set of instruments that are played using hands, arms, legs and feet at the same time or at different timings. Therefore, the drummer needs a certain coordination accumulation in order to be able to work these organs simultaneously and at different times. There are many types of rhythms on the drum that can be used in accordance with the music to be accompanied. These rhythm types also have different variations within themselves as simple, intermediate and advanced (complex). The more complex the rhythm pattern, the more difficult it becomes to read, comprehend and play it. In this study, the analysis methods of the most used rhythm patterns in drums, from simple to complex, were examined. This research was carried out with a systematic compilation method and the methods that the drummer can use to analyze these rhythm patterns are discussed by systematically examining the relevant literature.

Key Words: Drums, rhythm, pattern, drum training.

Makale Geçmişi	Geliş: 02.06.2022	Kabul:22.06.2022	Yayın:30.06.2022
Makale Türü	Derleme Makale		
Önerilen Atf	Babacan, M.D. (2022). Davul ritim kalıplarını çözümleme yöntemleri. <i>Uluslararası Disiplinlerarası Mükemmellik Arayışı Dergisi (UDMAD)</i> , 2 (1), ss. 16-23.		

¹ Bu çalışma derleme makale olduğu için etik izin gerektirmemektedir.

² Sorumlu yazar, Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya/Türkiye, devrimbabacan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4286-9455

³ Bu çalışma "13th International Congress On New Trends In Education" (2022) kongresinde sunulmuştur.

Giriş

Temel olarak bir caz davul setinde davul grubu olarak bas davul, trampet, tom tom ve flor tom bulunur. Zil olarak da hi-hat, crash ve ride zilleri bulunur. Davullar ve ziller, kendi aralarında da farklı çalgılar olarak kabul edilir ve eller ve ayaklarla çok çeşitli ve karmaşık; sanki birden fazla müzisyen ayna anda çalışıyormuş gibi ritim kalıpları çalınabilir. Fakat ritim kalıpları karmaşıklaştıkça davulcunun bu kalıpları çözümlemesi ve anlayabilmesi zorlaşabilmektedir. Bu karmaşık yapıyı dinleyerek davula aktarmak oldukça zor ve işin içinden çıkılmaz hâle gelebilmektedir. Bu noktada davulcu, ritim kalıbını kavrayabilmek için farklı yaklaşım araçlarına ihtiyaç duyabilmektedir.

Davulda çalınan parçaya eşlik olarak ritim kalıpları kadar “atak” (fill-in) denilen kalıp dışı, daha serbest gibi duyulan geçişler de kullanılmaktadır. Bunlar, parça girişlerinde veya bitişlerinde, parça içinde sürekli bir tekrar eden ritim kalıbının monotonluğunu bozmak için, parça içindeki bir kısımdan veya bir bölümden diğerine geçiş yapmak için çalınırlar. Ataklar hareketleri, parçanın yapısına göre bazen 8, bazen ise 16 ölçüde bir yapılabilir. Önemli olan davulcunun, eşlik ettiği parçanın cümlelemelerini, kısımlarını tanıyıp bu geçişlerde doğru miktarda atak yapmasıdır. Atakların belli bir kalıbı yoktur. Davulcunun zamanlama hissine göre, çoğu zaman daha önceden öğrenilmiş, tecrübe edilmiş ama bazen de doğaçlama olarak gelişen zaman/ölçü doldurma hareketleridir. Atak hareketlerinde nadiren düzenli bir döngü görülmektedir. Genellikle zamanı doldurma üzerine hareketler olduğu için karmaşıklık düzeyi ritim kalıplarına göre görece daha az olduğu düşünülebilir. Ritim kalıplarında aynı anda çok partili bir anlayış hâkim iken ataklar genellikle sırsal hareketlerden oluştuğu söylenebilir. Bu sebeple bu çalışmada sadece ritim kalıpları incelenmiştir.

Bir ritim kalıbının karmaşıklığı birden çok farklı etkenlere bağlı olsa da en belirgin sebebi müzik türünün getirdiği etkidir. Örneğin, pop ve rock müziklerinin çok belirgin ve karmaşık olmayan kalıpları varken latin, latin-caz veya fusion gibi müzik türlerinin ritim kalıpları görece daha karmaşık ve çözümlemesi zor olabilmektedir. Diğer bir etken ise davulcunun eşlik ettikleri müziğin veya parçanın aranjmanı sebebiyle davulcudan istediği ve davulcunun kendi birikimine ve virtüözitesine dayanarak geliştirdiği karmaşıklıklardır.

Pek çok davulcunun veya bu çalgıda kendini geliştirmek isteyen genç müzisyenlerin ilk refleksi, duydukları bir ritim kalıbını “kulaktan” şeklinde tabir edilen hafızadan hatırlama yaparak çalgıya aktarmaya çalışmaktır. Bu yöntem, çoğu ritim kalıbı için işe yarıyor gibi görünse de belli bir karmaşıklık seviyesinin üzerindeki durumlarda müzisyende tereddüt, gereksiz zorlanma veya duyulan çalgıya yanlış aktarma, yanlış öğrenme gibi problemlere sebep olabilecektir. Bu sebeple öncelikle ritim kalıbının notasını elde etmek veya dinleme kaynağından faydalanarak ritim kalıbını doğru bir şekilde notalamak gerekmektedir. Bu noktadan itibaren, elde edilen bir veya iki ölçülük ritim notası üzerinde bölümlemeler yaparak çalışmalar yapılabilir.

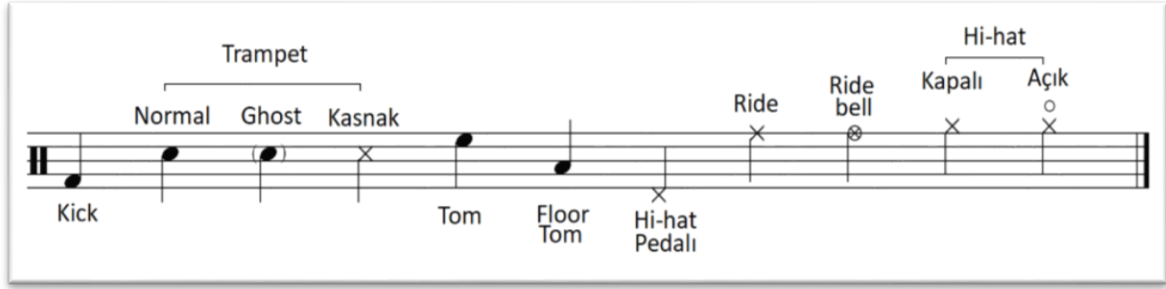
Yöntem

Ritim çeşitleri basit, orta ve ileri seviye (karmaşık) olarak farklı varyasyonlarda olabilmektedir. Ritim kalıbı karmaşıklaştıkça onu okumak, kavramak ve çalabilmek de o oranda zorlaşmaktadır. Bu çalışmada amaç basitten karmaşığa, davulda en çok kullanılan ritim kalıplarını tanımlamak ve çözümleme yöntemlerini incelenmektir. Bu kalıplar sistematik olarak derlenerek basitten karmaşığa sınıflandırılmış ve davulcunun bu ritim kalıplarını çözümlenmede kullanabileceği yöntemler ele alınmıştır. Araştırma sınırlığında temel tekniklere veya becerilere değinilmemiştir. Duruş, oturuş, geleneksel veya düz baget tutuşu, topuk yukarıda veya aşağıda kick çalışması gibi teknik noktalara, davulcunun temel konuları bildiği varsayılarak hareket edilmiştir. Çalışmanın ana odağında karmaşık ritim notalarını çözümlemek için kullanılacak iki farklı yaklaşım ve çalışma yöntemi bulunmaktadır. İlk yöntem, ritim kalıbını dikey kesitlerle bölümlere ayırarak kısım kısım çalışmaktır. Diğer yöntem ise ritim kalıbını katmanlarına ayırarak ve hareketleri gruplaştırarak elleri ve ayakları ayrı ayrı veya koordineli şekilde çalışmaktır.

Araştırmada, hemen her davul metodu veya davul için yazılmış nota kaynaklarında olduğu gibi, dizek üzerinde kullanılan davul notasının gösterilişi Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1

Davul notasyonu.

Davul çalgısı zaman zaman çok daha zengin parçalardan bir araya gelebilmektedir. Bu tip durumlarda davul setinde bulunan elemanlara göre notasyon değişebilmektedir. Bu çalışmada yapılacak anlatıma ve genel olarak kullanılan standart davul notasyonu yukarıdaki gibidir.

Bulgular

Rock Ritim Kalıbı

Yukarıdaki yerleşime göre ilk olarak, Şekil 2'deki gibi standart bir rock ritim kalıbı örnek alınabilir.

Şekil 2

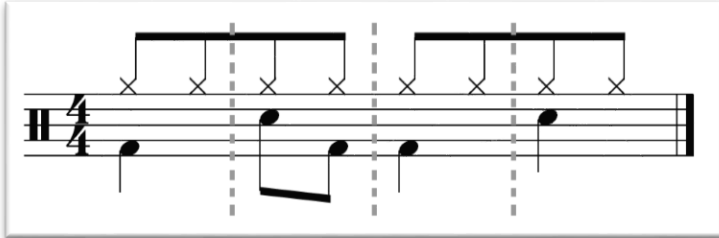
Rock Ritmi

Bu ritim, pop müzikleri de dâhil çoklukla rock ve benzeri müzik türlerinde çok fazla duyulabilen kolay seviyede bir ritim kalıbıdır. Bir ölçülük bu kalıp, (birinci yöntem olarak) Şekil 3'teki gibi dikey olarak ikiye sekizlik kısımlara ayrılarak parça parça çalışılabilir.

Şekil 3

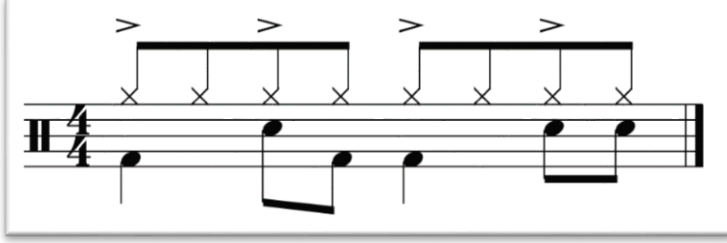
Bölümlenmiş Rock Ritmi

Davulcu, ilk iki sekizlik alanı tekrar ederek çalıp daha sonra ikinci iki sekizlik alanı tekrar ederek çalışabilir. Aynı şekilde diğer kısımları da çalışıp pekiştirebilir. Bu çalışmalar oldukça düşük bir tempoda gerçekleştirilmelidir. Birleştirme aşaması için ise kısımlar ardı arkasına eklenerek çalışılabilir; ilk önce ilk iki kısım birleştirilip daha sonra da üçüncü ve dördüncü kısımlar bunlara eklenebilir. Ritim kalıbı düşük tempoda aksamaksızın çalınmaya başladıktan sonra tempo ikiye sayı artırarak çalış hızı yükseltilebilir.

Bu ritmin seviye bakımından kolay olması sayesinde bölünen kısımlar hem kolaylıkla ezberlenebilir hem de koordinasyon olarak rahatça çalınabilir. Kalıp bir kez rahatça çalınır hâle getirildikten sonra vurgular veya küçük değişiklikler eklenebilir. Aşağıda, Şekil 4'teki örnekte iki farklı ekleme yapılmıştır.

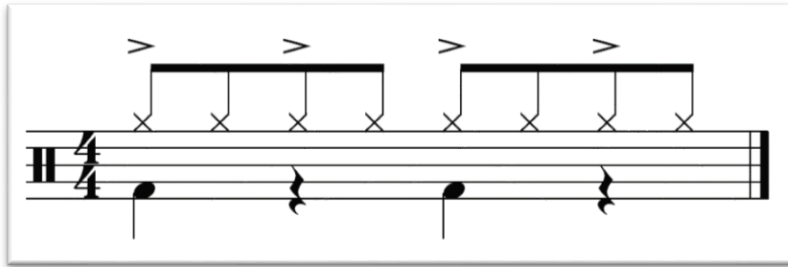
Şekil 4
Rock Ritmi 2

Dördüncü vuruştaki dörtlük trampet vuruşu iki sekizlik yapılarak ritme bir varyasyon değişikliği getirilmiş, aynı zamanda sekizlik hi-hat notalarına vurgular eklenmiştir. Davulcu, az önce çalıştığı rock kalıbını gerek ritmik gerekse koordineli çalışması açısından içselleştirerek çalmaya başladıktan sonra yukarıdaki örneği yeni bir ritim çalışıyormuş gibi en baştan çalışmak yerine, bu küçük değişiklikleri öğrenmiş olduğu kalıba ekleyerek daha kolay bir şekilde ritmini çeşitlendirebilir.

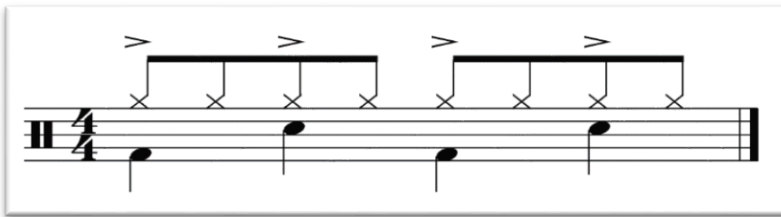
Bunun olmadığı, yani davulcu için vurguları eklemenin kolay olmadığı bir durumla karşılaşırsa ikinci yöntem başvurulabilir. Aşağıdaki Şekil 5 örneğinde görüldüğü gibi, yine aynı rock kalıbı yatay olarak parti gruplarına ayrılmıştır.

Şekil 5
Rock Ritmi 3

Bu çalışmada, hi-hat vurgulu ve vurgusuz olarak sekizlik sayarken ölçünün ilk ve üçüncü vuruşlarında birer kick vuruşu çalışması yapılmaktadır. Yukarıdaki örneği çalışırken isteğe göre kick vuruşları çıkarılarak sadece hi-hat'te vurgu çalışması yapılabilir. Hi-hat vurgularında belli bir rahatlığa erişildikten sonra bir ve üçüncü vuruşlara kick vuruşları eklenebilir. Son olarak da Şekil 6'daki gibi, ikinci ve dördüncü vuruşlara trampeti ekleyerek vurgulu bir rock kalıbı elde edilir.

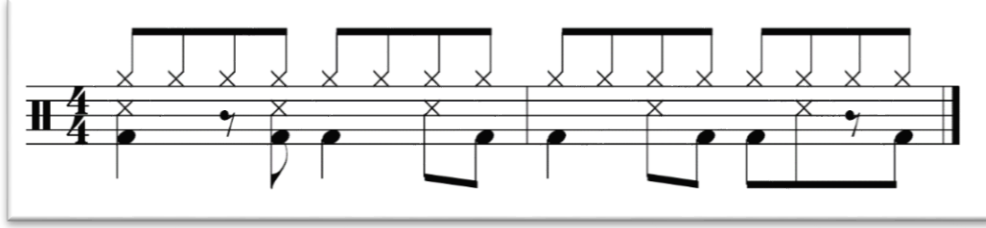
Şekil 6
Rock Ritmi 4

Latin Ritim Kalıbı

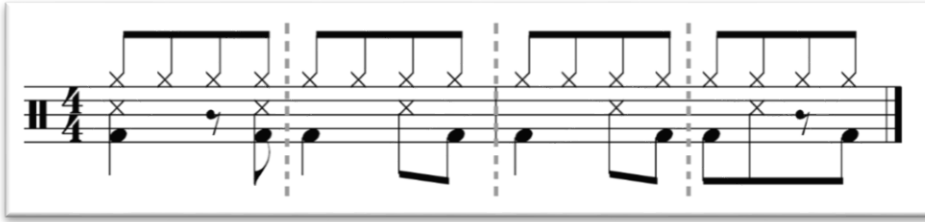
Bu müzik türünün doğası gereği içeriğinde pek çok vurmali çalgılar kullanılmaktadır. Tipik bir latin orkestrasında ilk dikkati çeken unsur kalabalık vurmali çalgı grupları olacaktır. Sadece davul setinin olduğu bir orkestrada ise davulcunun, vurmali çalgılar gruplarını taklit ederek bunların partilerinin bir araya toplandığı karmaşık bir latin ritim kalıbını çaldığı görülmektedir. Davul setinde latin çalmanın zorluğu da buradan gelmektedir. Çok sayıda ve çeşitte latin ritimleri bulunmaktadır. Şekil 7 örneğinde iki ölçümlük, düşük tempoda çalınan ve tipik bir latin ritim kalıbı olan bossa nova görülmektedir.

Şekil 7
Bossanova

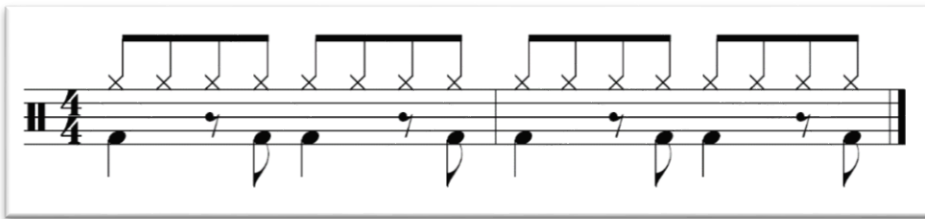
Bu kalıbı yine yukarıda bahsedilen iki yöntemle de çalışmak mümkündür. İlk yöntem kullanılarak kalıp ikişer vuruşluk kısımlara ayrılabilir. Şekil 8'de, ikişer vuruşluk (sekiz adet sekizlikli) kısımlar görülmektedir.

Şekil 8
Bölümlenmiş Bossanova

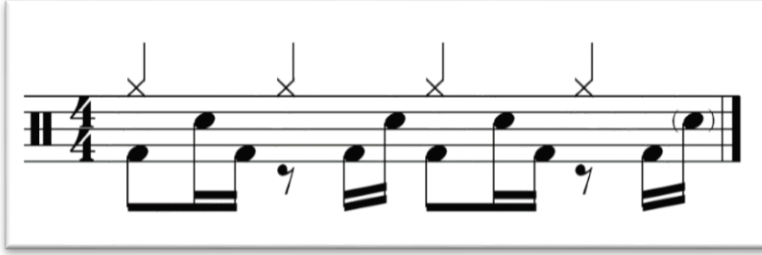
Bu kısımları rock ritmindeki gibi çalışarak deneyimlemek mümkün olsa da bu kalıbın trampet vuruşlarındaki karmaşıklığından ötürü ikinci yöntemi kullanmanın davulcuya zaman kazandıracağı düşünülebilir. Bu sebeple ritim notasına yatay açıyla bakıp önce kick ve hi-hat partilerini öne çıkararak çalışmak hedefe ulaşmak açısından daha pratik olabilir. Şekil 9'da ise bu kalıbın sadece kick ve hi-hat partileri görülmektedir.

Şekil 9
Bossanova 2

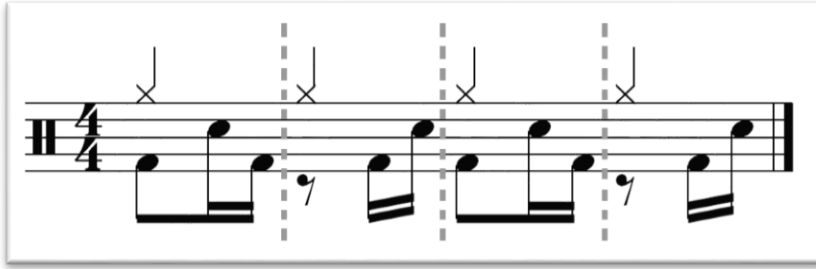
Bu şekilde bakıldığında özellikle kick partisinin daha kolay ve daha anlaşılır olduğu görülmektedir. Davulcu önce kick ve hi-hat beraberliğini pekiştirip daha sonra da ksnak vuruşlarını ritim akışına ekleme çalışmaları yapabilir. Bu yöntem, bossa nova renginin davulcu tarafından daha iyi algılanmasını sağlayabilir. Latin müziğinden pop müziğinin pek çok çeşidinde kadar sıklıkla kullanılan bir diğer latin ritmi ise Şekil 10'da görülen songo kalıbıdır.

Şekil 10
Songo Ritim Kalıbı

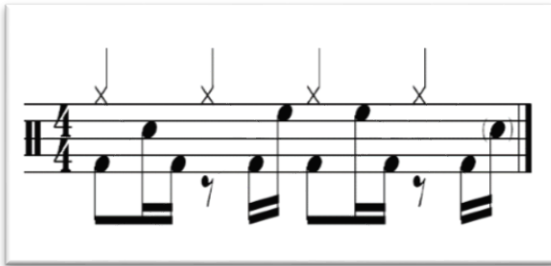
Zayıf zamanlara sıklıkla aksan verilen bu kalıp bu sebeple anlaşılması ve döngü içinde devam ettirilmesi güç bir ritim olarak düşünülebilir. Sağ el ride zilde (veya ride-bell olarak da düşünülebilir) aksanlı birim vuruşları vermektedir ki tempo akışını ve tartım değişimini kontrol altında tutabilmek açısından sağlam bir destek olarak görülebilir. Kick ve trampet partilerini çalışmak için ise bossa nova ritminin tersine, Şekil 11’de görüldüğü üzere, eşit dikey kesitlerle ilk yöntemi kullanılabilir.

Şekil 11
Bölümlenmiş Songo

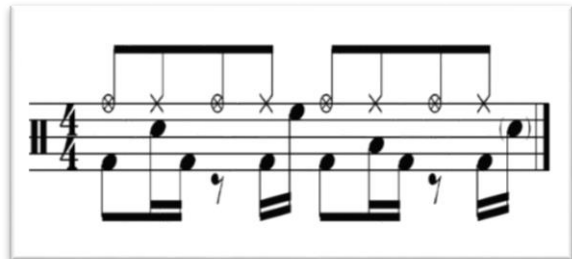

Tartım karmaşasından ötürü bu kalıbı oldukça düşük bir tempoda tane tane çalışmak davulcuyu hedefine daha çabuk ulaştıracaktır. Bu çalışmaya ek olarak bu kalıp üzerinde ufak değişiklikler yaparak farklı varyasyonlar elde edilebilir. Örneğin Şekil 12’deki gibi ikinci ve üçüncü vuruş içerisinde trampet yerine tom’ları kullanmak veya Şekil 13’te görüldüğü üzere ride zilde birim vuruş yerine iki onaltılık bir sekizlik tartımla kalıba daha fazla hareket kazandırmak gibi.

Şekil 12
Songo 2

Şekil 13
Songo 3

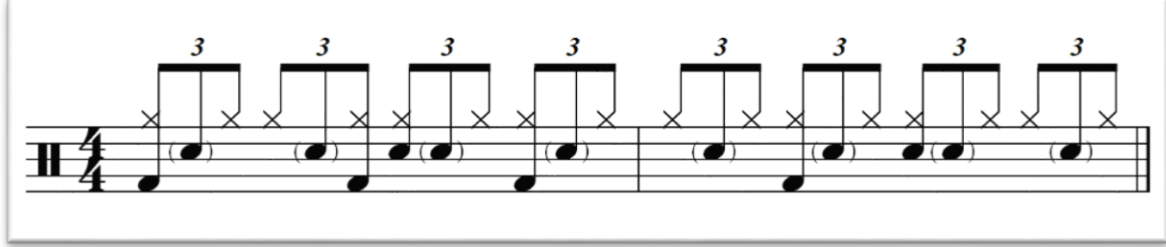
Half-Time Shuffle

Half-Time shuffle, pop ve caz müziğinde çokça kullanılan ritim kalıplarından biridir. İki ölçülük üçleme örgüsüne sahip bu ritmin kulağa gelen en güzel özelliği hi-hat ve trampet ghost vuruşların

duyurduğu desen denebilir. Aşağıdaki Şekil 14'te, kolay ve temel yapıda bir half-time shuffle örneği görülmektedir.

Şekil 14

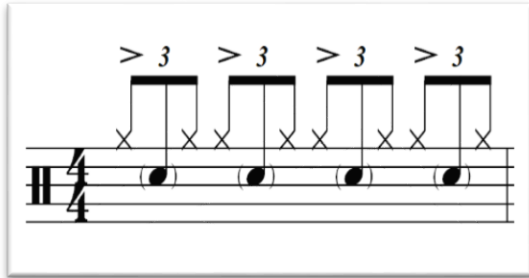
Half-time Shuffle Ritim Kalıbı

Yukarıdaki diğer ritim örneklerinde kullanılan birinci yöntem yerine bu kalıpta sadece ikinci yöntemi kullanarak partileri katmanlara ayırıp koordineli şekilde birbiriyle çalışmak daha faydalı olabilecektir. Çünkü bu kalıbın en zor noktası, trampetin üçlemelerin ikinci zamanında hafif vuruşlar yapıyor olmasıdır. Bu zorluk sol elin, hi-hat patisiyle birlikte koordineli pratik yapılmasıyla daha kolay aşılabılır. Bu kalıbın iskeletini oluşturan döngü Şekil 15'te daha açık görüldüğü üzere hi-hat ve trampet üçlemeleridir. Bu üçlemeler, hi-hat'in ilk sekizliğine vurgu verilerek çalışılmalıdır. Bu şekilde hem shuffle üçlemesi davulcu tarafından daha iyi kavranacak hem de ritmin genel döngüsü dinleyici tarafından daha iyi duyulacaktır. Bir sonraki aşamada (Şekil 16) kalıba trampet zamanlamalarını yerleştirmektedir.

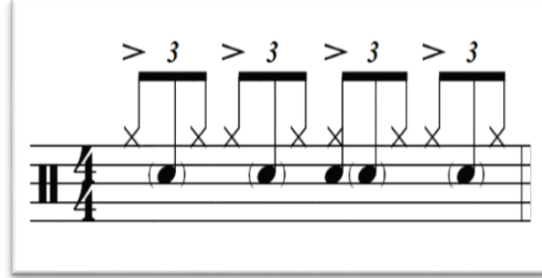
Şekil 15

Half-time Shuffle 2

Şekil 16

Half-time Shuffle 3

Bu çalışmada, üçüncü vuruşta peş peşe iki trampet vuruşu gelmektedir. Üçlemenin ilk sekizliğindeki trampet vuruşunun vurgulu, ikinci sekizlikteki vuruşun hafif olmasına dikkat etmek gerekmektedir. Bu aşamayı acele etmeden, düşük tempodan başlayarak çok yavaş hızlandırmak gerekmektedir. İki el arasında geliştirilecek bu üçleme döngüsünün kas hafızasına dayalı, düşünmeden yapılan bir hareket hâline getirilmesi ritmin akıcılığı açısından önemlidir. Son olarak ise kick vuruşları eklenebilir. Şekil 17'deki görüldüğü gibi, eklenen her bir kick vuruşu için davulcu kendisine geniş çalışma zamanı vermelidir.

Şekil 17

Half-time Shuffle 4

Bu örnek iki ölçüye uzatılıp, ikinci ölçüde hiç kick vurulmayabilir veya daha farklı yerlere kick vuruşu yerleştirilebilir. Neticede hedef ilk notada görünen orijinal half-time shuffle kalıbı olmalıdır.

Sonuç

Davulcu, karmaşık ritim kalıplarının çözümlemeye kendine göre daha farklı yöntemlere başvurabilir. Fakat kişiye en kolay geleni kalıbı bir kayıttan dinleyerek hafızadan taklit etmeye çalışmaktır. Davulcu için bu yöntem kolay kalıplarda işe yarar gibi görünse de yapı karmaşıklıktıkça işe yaramaz bir noktaya varacaktır. Bu durumda davulcu elindeki teknolojik imkânı kullanarak kaydı başlatıp belirli yerlerde durdurup kısım kısım inceleme yoluyla sonuca ulaşmaya çalışacaktır ki bu çalışmada notayı kısımlara ayırma yöntemine benzemektedir. Bu şekilde, kayıt kalitesi ve kayda girmiş detaylar izin verdikçe davulcu bir sonuca ulaşabilir. Bu çalışmada söz konusu ritim kalıplarını icra eden ve bunları metotlaştırmış üstatların nota kaynakları üzerinden ritim kalıbı çözümleme yöntemi anlatılmıştır. Ritim kalıbı kısa bir süreyi kapsamaktadır ve çoğu zaman ritim kalıbının içinde kendini tekrar eden hareketler bulunmaktadır. Kayıttan dinleyerek veya notadan okuyarak ritmi öğrenmeye çalışan bir davulcu bu döngüleri görüp çok düşük bir tempoda notayı kısımlara ayırarak çalışmalarını yapabilir. Fakat 16'lık veya 32'lik gibi daha küçük zamanlar barındıran kalıplar karşısında uzuvları ayrı ayrı çalışarak ve uzuvları birbirleriyle eşleştirerek birleştirme yoluna gitmek hedefe ulaşmak açısından zaman kazandırabilmektedir.

Tüm bu örneklerde görüldüğü gibi bir ritim kalıbını, yatay ve dikey olarak oluşturduğu örgüye uygun şekilde parçalayarak ayıklayıp temellerine ayırmak ve bu sayede anlaşılır hâle getirmek; parçaları ve kalıp içi partileri özel çalışarak ve daha sonra tekrar bir araya getirerek onları etüt etmek ritim kalıbının kavranmasında ve çalınabilir hâle getirilmesinde kullanılacak en işe yarar yöntemlerden bir kaçısı olarak düşünülebilir. Bu yöntemlerle, gerek davul metotlarındaki gerekse İnternet'te karşılaşılabilecek pek çok ritim kalıbı çözümlenebilir, etüt edilebilir ve hatta üzerine eklemeler ve çeşitlemeler yapılarak farklı varyasyonları türetilebilir.

Kaynakça

- Garibaldi, D. (1990). *Future sounds*. Alfred Publishing Co.
- Plainfield, K. (1992). *Advanced concepts*. Manhattan Music Publications Inc.
- Savage, R. & Scheuerell, C. (2001). *Berklee practice method – Drum set*. Breklee Press.
- Mike Michalkow. (2014, Mayıs 23). *Your first jazz drum lesson* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=M6M4zr4hrpo>
- Juan Carlito Mendoza. (2019, Kasım 22). *5 latin grooves every drummer should know* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=TamYTrc19LQ>

Uluslararası Disiplinlerarası Mükemmellik Arayışı Dergisi (UDMAD)

<http://www.dmad.elayayincilik.com/>

Osmanlı Devletinde Eğitim Sistemi ve Yenileşme Hareketleri (1699-1854)¹

Murat ŞAHİN² & Nureddin AKSOY³

Öz

Bu araştırmada, Osmanlı devletinin ıslahat fermanından önceki eğitim sisteminin ve eğitimdeki yenileşme hareketlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada belgesel taraması yöntemi kullanılmıştır. Osmanlı devleti tarih boyunca eğitim müesseselerine önem vermiştir. Bu eğitim müesseseleri uzun yıllar boyunca kendilerine düşen görevleri yerine getirebilmişlerdir. Ancak zamanla kendini yenileyemeyen bu eğitim kurumları işlevlerini yerine getiremez bir hale gelmişlerdir. Bu durumun fark edilmesinden sonra eğitim alanında bazı yenilik ve ıslah çalışmaları başlamıştır. Yapılan bu ıslah çalışmalar ile Osmanlı devletinin mevcut eğitim durumu daha ileri bir düzeye taşınmak istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Osmanlı Devleti'nde mevcut eğitim müesseselerinin ıslahına ve yeni eğitim kurumlarının açılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu sebeple Osmanlı eğitim sistemindeki eğitim yenilikleri ve ıslah çalışmaları tek başına değerlendirilemeyecek kadar girift bir yapıya sahiptir. Bu çalışma yapılırken de bu hususlar göz önünde bulundurulmuş ve eğitim alanındaki ıslahat çalışmaları mevcut dönemlerdeki siyasi ve sosyal şartlar çerçevesinde analiz edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin ıslahat Fermanı'ndan önceki dönemlerinde var olan eğitim sistemini ve eğitim alanındaki yenilikleri ele alan bu çalışma dönemin mevcut ıslah çalışmaları ile birlikte ele alınarak bir bütün halinde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı devleti, eğitim reformu, eğitim sistemi.

Education System and Renovation Movements in The Ottoman State (1699-1854)⁴

Abstract

In this research, it is aimed to examine the education system of the Ottoman state before the reform decree and the innovation movements in education. The Ottoman state has given importance to educational institutions throughout history. These educational institutions have been able to fulfill their duties for many years. However, these educational institutions, which could not renew themselves in time, became unable to fulfill their functions. After this situation was noticed, some innovation and improvement studies were started in the field of education. With these improvement studies, it was aimed to move the current educational status of the Ottoman state to a higher level. For this purpose, studies were carried out to improve the existing educational institutions and to open new educational institutions in the Ottoman Empire. For this reason, educational innovations and improvement studies in the Ottoman education system have an intricate structure that cannot be evaluated alone. While doing this study, these issues were taken into consideration and the reform studies in the field of education were analyzed within the framework of the current political and social conditions. This study, which deals with the education system and innovations in the field of education that existed in the periods of the Ottoman Empire before the Reform Edict, was examined as a whole by considering the current improvement studies of the period.

Key Words: Ottoman state, education reform, education system.

Makale Geçmişi
Makale Türü

Geliş: 21.05.2022
Derleme Makale

Kabul:21.06.2022

Yayın:30.06.2022

¹ Bu çalışma derleme makale olduğu için etik izin gerektirmemektedir.

² Sorumlu yazar, Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, İstanbul/Türkiye, muratefe451gmail.com, ORCID: 0000-0001-8960-5636

³ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Van/Türkiye, nureddin-76@hotmail.com

⁴ Bu çalışma "13th International Congress On New Trends In Education" (2022) kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Önerilen Atıf

Şahin, M. & Aksoy, N. (2022). Osmanlı devletinde eğitim sistemi ve yenileşme hareketleri (1699-1854). *Uluslararası Disiplinlerarası Mükemmellik Arayışı Dergisi (UDMAD)*,2 (1), ss. 24-31.

Giriş

İslamiyet'in başlangıcından beri okul müesseselerinin varlığı bilinmektedir. Halifeler ve diğer ileri gelen kimselerin çocukları için "Mu'addib" denilen özel öğretmenler tuttıkları bilinmektedir. Bu öğretmenler çoğunlukla bilginler arasından seçilen kimselerdi. Bu dönemde ayrıca sadece fakir çocukları için açılmış okullarda mevcuttu (Aksoy,1968). İslam dinin yayılması ve Türklerin İslamiyet'i benimsemeleri ile Türk toplumlarında ilk kez medrese denen planlı, düzenli ve güçlü eğitim kurumları ortaya çıkmıştır. Bu eğitim kurumları kısa sürede her tarafa yayılmış ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti kuruluncaya kadar varlıklarını devam ettirmiştir. Selçuklular döneminde büyük bir öneme sahip olan medreseler Osmanlı Devletin gelişmesinde ve nihayetinde imparatorluk seviyesine ulaşmasında büyük bir rol oynamıştır. Osmanlı Devleti'nin en önemli eğitim, kültür ve bilim müessesesi olan medreseler, 1331-1924 tarihleri arası yaklaşık altı asır boyunca, başta Anadolu ve Rumeli olmak üzere Devletin geniş coğrafyasına yayılarak eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmüştür (Kocaman, 2017). Osmanlı devletinde çok yaygın ve güçlü örgün eğitim kurumları olan medreseler toplumu derinden etkileyen kurumlardı. Medreselerin kesin bir eğitim süreleri yoktu. Bu eğitim kurumlarında amaç belli kitapları okumaktı. Medreselere sıbyan mekteplerini bitirenler ya da en az o kadar özel bir eğitim gören erkek öğrenciler girmektedir. Medreselerde öğrenci sayısı vakıf şartlarına, bina büyüklüğüne ve dönemlere göre farklılık göstermekle beraber genellikle bir medresede tüm öğrenci sayısı 20-30'u geçmezdi. Hoca ve öğrenci arasındaki münasebet mutlak saygı ilkesine dayanırdı. Medreselerin öğretim dili ve kitapları Arapça idi. Ancak 14. yüzyıldan itibaren Türkçeye çevrilen kitaplarda kullanılmıştır. Medreselerde okutulan dersler üç alanda toplanırdı. Bu alanlar; dini-hukuki bilimler, müspet bilimler ve alet bilimleridir. Bu alanlarda verilen dersler ile devlet memurları, sıbyan mektepleri için hoca, imamlar ve vaizler yetiştirilmek istenmiştir. Osmanlı döneminde kurulan en önemli medreseler; Fatih döneminde açılan Sahn Medreseleri ile Kanuni döneminde açılan Süleymaniye Medreseleridir (Akyüz, 2018). Ancak bu önemli eğitim müesseseleri dünyadaki gelişmelere kapalı bir tutum sergileyerek kendilerini yenileyememişlerdir. Medreselerin bu tutumları 1924 yılında kapatılmalarına kadar devam etmiştir.

Yöntem

Bu çalışma belgesel tarama yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Belgesel tarama yöntemi var olan kayıt ve belgelerin incelenerek veri toplanması olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2005). Tarama sürecinde Osmanlı eğitim sistemindeki eğitim sistemini ve eğitim reformlarını ele alan kaynak kitaplar, makaleler ve tez çalışmaları incelenmiş ve özet olarak sunulmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde Osmanlı devletinin gerileme döneminden ıslahat fermanına kadarki süreçte yaşanan eğitim reformları ve eğitim sistemine ait bulgular paylaşılmıştır.

Gerileme Dönemi Eğitim Sistemi ve Reform Çalışmaları

Osmanlı Devleti gerileme dönemine kadar eğitim müesseselerinde yenilik yapma ihtiyacı hissetmemiştir. Ancak batılı devletlerin Osmanlı devletine karşı savaş meydanlarında sağladığı üstünlük Osmanlı devletindeki kurumların gözden geçirilerek reform yapılması ihtiyacını doğurmuştur. Özellikle batılı devletlerin teknolojik gelişmelerinin altında yatan eğitim unsuru Osmanlı eğitim kurumlarının sorgulanmasına neden olmuştur. Zira Osmanlı devletindeki eğitim kurumları batı devletlerindeki eğitim kurumlarını takipten yoksun, gelişmeye kapalı ve gerekli olan müspet ilimleri kazandırmada yetersizdi. Bu sebeplerden dolayı gerileme döneminde başlayan eğitim alanındaki reform girişimlerine her padişah döneminde rastlanmaktadır. Gerileme döneminden sonraki tüm padişahların eğitim alanında yenilik ve ıslahat çalışmaları benimsedikleri ve bazı ıslahat girişimlerinde buldukları görülmüştür. Eğitim alanındaki bu ıslahat çalışmaları Karlofça Antlaşmasından itibaren ele alınarak incelenmiş ve gerileme döneminden sonraki padişahlarının eğitim alanında yapmış oldukları ıslahat çalışmaları ile devam etmiştir.

1699 yılına kadar her alanda Avrupa'ya üstünlük sağlayan Osmanlı devleti bu tarihten sonra Avrupa devletlerinde yaşanan teknolojik ve sosyal gelişmeler karşısında bu üstünlüğünü kaybetmiştir. Osmanlı devleti 1718 yılındaki Pasarofça antlaşması ile Avrupa'nın her alandaki üstünlüğünü kabul etmiştir. Bu tarihten sonra Osmanlı Devletinin, Batı'yı daha iyi tanıma ve Batı'daki gelişmeleri daha yakından takip etme anlayışını benimsediği görülmektedir. Özellikle askeri yapı ve silah teçhizatı bakımından zamanın mevcut savaş teknolojisinin gerisinde kaldığı kabul edilmiştir (Yalçınkaya, 2002). III. Ahmet dönemine denk gelen bu dönem tarihte Lale Devri olarak bilinmektedir. Bu dönemde batıdaki yenilikleri yakalayabilmek için birçok alanda yenilik ve ıslah çalışmalarına girişilmiştir. Özellikle askeri, idari ve ekonomik alanlarda yenilik yapma ihtiyacı duyulmuştur. Avrupa'ya bu dönemde gönderilen elçilerden buralardaki gelişmeleri takip ederek aktarmaları istenmiştir (Berkes, 2007). Bu dönemde eğitim alanında önemli bir yenilik olarak görülen matbaaların getirilmesi ile dini kitapların dışında pek çok farklı alanda yazılmış kaynağın basımı sağlanmıştır. Ancak yüksek maliyet ve okuma yazma bilenlerin sayısının az olmasından dolayı matbaadan beklenen fayda sağlanamamıştır (Akbulut, 2002). Yine bu dönemde yapılan edebi çalışmaların elit tabir edilen devlet erkânı ile sınırlı ve vatandaşa yansımayan çalışmalar oldukları görülmektedir (Yalçınkaya, 2002). Nitekim bu dönemde yaşanan Patronu Halil isyanının temel dinamikleri incelendiğinde bozulmuş eğitim sisteminin yansımaları görülmektedir. Her ne kadar bu isyanının sebepleri arasında zahiren başka birçok sebep görüne bile bu sebeplerin temeli, bürokratların kendi aralarındaki çekişmelere dayanmaktadır. Devletin üst makamlarında yer alan bürokratlar bu dönemde liyakat sistemini devre dışı bırakarak kendilerine yakın bireyleri devlet kurumlarına yerleştirmeye çalışmışlardır. Özellikle dönemin eğitim müessesleri olan medreselere liyakatsiz hocaların yerleştirilmesi eğitim sistemini amacından uzaklaştırmıştır. Bu konuda Ahmet Refik'in tespitleri dikkat çekmektedir. Ahmet Refik, bu isyanın sebebini açıklarken; padişah ve onun çevresinin yaşadığı zevk ü sefadan çok memlekette pek çok medresenin açılmasıyla birlikte burada eğitim gören bazı kişilerin idrakten yoksun bir şekilde hoca olmalarına ve halk arasında otoriteye karşı kıskırtıcı hareketlerde bulunmalarına dayandırmaktadır (Kiremit ve Eravcı, 2010). Ahmet Refik'in bu tespiti dönemin eğitim müesseslerinin durumunu açıkça ortaya koymaktadır.

Lale devrinde Fransız Rocheford tarafından hazırlanan ve III. Ahmed'e sunulan on sayfalık bir raporda askeri alanda yapılması gereken bir takım yenilik ve ıslah çalışmalarının gerekliliği belirtilmiştir. Ancak bu yeniliklerin sağlanabilmesi için yeni fenleri bilen subaylara ve doğal olarak bu subayları yetiştirecek bazı mektep ve dersanelere ihtiyaç duyulmuştur. İbrahim Müteferrika o zaman Avrupa'da henüz ilerlemeye başlamış olan askeri düzenleri iyi bildiği için, Osmanlı devletinde de asker tedarikinin gerekliliğine ve bu askerin nasıl tertip edileceğine dair bir nizamname yazmıştır. Böylece 300 kadar talimli asker tedarik olunmuş, fakat Patrona Halil isyanı üzerine bu askerler de ortadan kaldırılmıştır (Kansu, 1958 akt. Doğan, 1997). Her ne kadar bu dönemde yeni bir askeri eğitim sistemine geçiş sağlanmasa da bu dönemdeki girişimler ilerleyen yıllarda gerçekleştirilecek olan ıslahatların başlangıcı sayılmaktadır.

Lale devrinde farklı alanlarda yapılmaya çalışılan birçok ıslah girişimi uygulama safhasına geçememiştir. Bu dönemde ıslahatların gerçekleşmesine engel olan birçok güçlü müessese mevcuttu. Bu müesseselerin birçoğu ilerleyen yıllarda da yine bu ıslah çalışmalarına karşı direnç göstermişlerdir. Nitekim I. Mahmud döneminde de bu müesseselerin ıslah çalışmalarına karşı engelleyici tutumları görülmektedir.

I. Mahmud döneminde yapılan ıslahat çalışmaları genel olarak askeri ve sosyal hayatta olmak üzere iki başlık altında incelenebilir. Bu dönemde askeri alanda yapılan ıslahat çalışmalarında köklü reformlardan ziyade denge politikasının yürütüldüğü görülmektedir. Sulatan I. Mahmud'un yeni bir isyan hareketinden çekindiğinden dolayı köklü bir askeri, reforma girişmediği görülmektedir. I. Mahmud döneminde humbaracı ocaklarındaki yenilikler ve subay yetiştirmek amacıyla açılan Hendesehaneler askeri alanda yapılan en büyük yenilikler olarak sıralanabilir (Kurtaran, 2013). Açılmış olan bu Hendesehaneler ilerleyen yıllarda III. Selim döneminde kurulacak olan "Mühendishâne-i Berr-i Hümayün"un temeli olarak kabul edilmektedir (Kazıcı, 2003). I. Mahmud döneminde askeri alanın dışında toplumsal alanda görülen aksamaların giderilmesine yönelik ıslahat çalışmaları da yapılmıştır. Bu çalışmalar ile taşradan merkeze göçlerin azaltılması ve tımar sistemindeki bozulmaların önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Bu dönemde yapılan ıslahat çalışmaları planlı olarak gerçekleştirilen çalışmalar olmayıp tamamen tesadüfe bırakılarak gerçekleştirilen ıslahat çalışmalarıdır. Yine bu

dönemde yapılan ıslahat çalışmalarının sadece padişah ve devlet adamlarının şahsî girişimlerinden ibaret kaldığı ve bu ıslahat girişimlerin geçimleri tehlikeye giren grupların baskısı ile amacına ulaşmadığı görülmektedir (Hayta ve Uğur, 2005). Osmanlı devletinde I. Mahmud döneminden sonraki üç yılda tahtta kalan III. Osman döneminde batıdaki gelişimlerin takip edilmediği ve bu kapsamda ıslahat çalışmalarının yapılmadığı görülmektedir (Karagöz, 1995).

1754 yılında Osmanlı Devleti'nde tahta çıkan III. Mustafa astronomi ve tıp ile yakından ilgilenmiş ve eğitime önem vermiştir. III. Mustafa döneminde, modern usulde topların dökülmesi ve topçu sınıfının meydana getirilmesi ile başlatılan çalışmalar Avrupai tarzda ilk mühendishanenin ilk adımı olarak görülen Riyaziye okulunda, İngiliz Kampel Mustafa ile Fransız Kermorvan'ın ders vermeleri ile devam etmiştir. Yine Tersane ve istihkâm mühendishaneleri bu dönemde açılmıştır (Karagöz, 1995). Ancak 1774 Osmanlı-Rus savaşları yenilgisi sonrasında da ortaya çıkan kötü tablo ve yeniçeri ocağındaki yeniliğe kapalı tutum askeri alanda istenilen düzeyde bir ıslahattın gerçekleşmesini mümkün kılmamıştır (Ergin, 1977).

1774 yılından sonrada Osmanlı devletinde yenilenme çalışmaları devam etmiştir. Daha önceleri sayıları 300 olan sürat topçularının sayısı bu dönemde 2000 kişiye çıkmıştır. Yine bu dönemde Fransız teknisyenlerinin yardımıyla Hendesehaneler genişletilmiş ve sınır kaleleri Fransız modellerle güçlendirilmiştir. Yeniçeri ve Sipahilerin Avrupai tipi taktiklerle ve silahlarla eğitilmesine başlanması bu dönemin bir başka askeri ıslah hareketi olarak görülmektedir. Yine bu dönemde donanma subayları yetiştirmek için 1776 yılında Askeri Deniz Okulu (Mühendishane-i Bahr-i Hümayun) açılmıştır (Ergin, 1977).

1789 yılında tahta çıkan III. Selim kendi döneminde yaptığı ıslahatlar ile Osmanlı tarihinde önemli bir ıslahatçı hükümdar olarak görülmektedir. III. Selim tahta çıktığında Osmanlı-Rus Savaşları devam etmekteydi. III. Selim ıslahat çalışmaları yapılmadan askeri ve ekonomik anlamda bir gelişme gösterilemeyeceğinin farkındaydı. Bu nedenle Osmanlı-Rus savaşını biran önce barış ile neticelendirerek ıslah çalışmalarına başlamak istiyordu. ıslahat çalışmalarına başlamadan önce birçok devlet adamından ve ulemadan Osmanlı'nın mevcut durumu ve durumdan kurtulabilmek için çözüm önerilerini istemiştir. III. Selim bu şekilde kendinden önceki hükümdarlardan farklı olarak devlet adamları ve ulemayı ıslahat hareketlerine dâhil ederek desteklerini kazanmıştır (Karagöz, 1995). III. Selim'in devlet adamları ve ulemadan aldığı bu raporlarda (layihaları) özellikle askeri alanda ciddi reformlara ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Bu raporlar neticesinde yapılacak olan ıslahat çalışmaları en ince detayına kadar teferruatlı bir şekilde hazırlanmıştı. Nizam-ı Cedid adında yeni bir askeri ordunun kurulması, bu orduya seçilecek asker ve subayların belirlenmesine kadar birçok husus belirlenmişti. Nizam-ı Cedid aslında III. Selim döneminde yapılan ıslahat çalışmalarının geneline verilen isim olarak da bilinmektedir. Daha sonra kurulan Nizam-ı Cedid ordusu askeri alanda Osmanlı Devletini yenilemek adına atılan büyük bir gelişme olarak kurulmuştur. Nizam-ı Cedid ordusu, Avrupa'nın her türlü sosyoekonomik, kültürel ve ticari alanlarda yaptığı atılımların bütününe kapsayan bir nitelik taşımaktaydı. Ancak Osmanlı devletinde güçlü bir desteğe sahip olan yeniçeri ocağından Kabakçı Mustafa'nın çıkardığı ayaklanma sonucunda ortadan kaldırılmıştır. Bu isyan ile birlikte yapılmış olan ıslahatlardan daha gerilere bir dönüş gerçekleşmiştir (Uğur, 2003). III. Selim zamanında askeri alanın dışında birçok farklı alanda da ıslahat çalışmaları yapılmıştır. Yurt dışında daimi elçiliklerin, açılması ve buralarda yaşanan gelişmelerden haberdar olunması bu çalışmalardan sadece biridir. III. Selim döneminde, 1795 yılında, Mühendishane-i Berri-i Hümayun açılmıştır. Bu askeri kara okulu daha çok topçu, istihkâm, haritacılık okulu niteliğinde bir okuldur. 1795'lere kadar fazla gelişme gösteremeyen Mühendishane-i Bahri-i Hümayun da, o tarihte, genişletilip yeni düzenlemelerle Mühendishane-i Berri-i Hümayun ile tahsil usulleri birleştirilmiştir (Akyüz, 2011).

Dağılma Dönemi Eğitim Sistemi ve Reform Çalışmaları

II. Mahmud amcası III. Selimin öldürülmesinden sonra tahta çıkarılmıştır. II. Mahmud 1824 tarihli fermanı ile ilköğretimi mecburi bir vaziyete getirmiştir. Dönemin şartları ve ilmiye sınıfının güçlü rolü göz önünde bulundurulduğunda bu zorunluluğun dini eğitim temelli olduğu görünmektedir. Kendinden önceki hükümdarların başına gelen elim hadiselerden ders alan II. Mahmud yeniçeri ocağının arkasındaki gücün farkındaydı. Bu sebeple ulema sınıfı ile iyi ilişkiler geliştirmiştir. Yeniçeri ocağında ıslah çalışmalarının mümkün olmadığını bilen II. Mahmud Nizam-ı Cedide benzer Sekbanı Cedid ve

Eşkinici Ocakları'nı kurmuştur. Ancak her yapılan ıslahatın arkasında ya bir isyan veya bir dış siyasi hadise meydana gelmiştir. II. Mahmud Yeniçeri Ocağının kaldırılmadığı sürece köklü değişikliklerin gerçekleşmeyeceğini gördükten sonra 1826 yılında Yeniçeri ocağını kaldırmış ve yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediyye'yi kurmuştur (Karagöz, 1995). Böylece Medreseler, çok önemli bir destekçisini kaybetmiştir. Tarihte bu olay Vaka-i Hayriye olarak bilinmektedir. Bu hadise ile her defasında ıslahat çalışmalarını engelleyen güçlü bir yapının önüne geçilmiştir. 1826'da ayrıca sıbyan mekteplerini teşkilatlandırmak üzere Evkaf-ı Hümayun Nezareti kurulmuştur (Doğan, 1997)

II. Mahmud dönemindeki eğitim reformları önceki dönemlerdeki çalışmalarından farklılıklar göstermektedir. Bu dönemde önceki dönemlerdeki ıslahat anlayışının ötesine geçilerek batılı müessese örneklerinin Osmanlı devletinde denenmeye başlandığı görülmüştür. Yine bu dönemde Avrupa'da daimi elçilikler açılmış ve Avrupa'daki yeniliklerin yakından takip edilmesi amaçlanmıştır. Bu dönemde eğitim alanında dini eğitimin yanında batılı tarzda laik eğitim anlayışına sahip okullarında kurulduğu görülmektedir. Bu okulların kurulmasının şüphesiz ki birçok sebebi vardır bu sebeplerden biri yabancı dil bilen insan sayısının az olmasıdır. Zira yabancı dil bilen insan sayısının az olmasından dolayı batı devletlerindeki teknolojik gelişmeleri takip edebilmek güç bir hadise olarak görülmekteydi. Özellikle batıdaki gelişmelerin az sayıdaki yabancı dil bilen azınlıklar ile takip edilmesi bu sebeplerden bir kaçıdır. Bu sebeplerin dışında Yeniçeri ocağının kaldırılmasından sonra ortaya çıkan boşluğun doldurulmasına yönelik çabalar yeni okulların açılmasını zorunlu kılmıştır. Bu dönemde açılan Mekteb-i Ulum-ı Harbiye ile Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra yeni teşkil edilen ordunun subay ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır (Doğan, 1997). Yine bu dönemde açılan Mekteb-i Mızıka-ı Hümayun'da saray ve ordu bandolarına musiki bilen elemanlar yetiştirilmiştir. Tıp alanına önem veren II. Mahmud, döneminde hekim yetiştirilmesi amacı ile Mekteb-i Şahane-i Tıbbiye'yi açılmıştır. 1838'de açılan Mekteb-i Maarif-i Adli mülki alanda açılmış bir okuldur. Bu okul aynı zamanda Rüşdiyelerin ilk örneği olarak görülmektedir. Bu okul vasıtası ile memur yetiştirmek, mevcut memurların bilgi ve görgülerini arttırmak, sıbyan mekteplerine öğretmen temin etmek ve yükseköğretime öğrenci hazırlamak amaçlanmıştır. Bunun yanında adalet alanında 1834'de Meclis-i Vala-yı Ahkâm-ı Adliye ve buna paralel olarak da Bab-ı Ali'de Darü's- Şura-yı Bab-ı Ali tesis edilmiştir. 1838 yılında memleketteki zirai ve sanayi kurumlarını düşünecek olan Meclis-i Umar-ı Nafia kurulmuştur (Erdoğan, 1995). Meclis-i Umar-ı Nafia (faydalı işler meclisi)'nin görevi hariciye, dâhiliye ve maliye nazırlıkları dışında kalan memleketin imar ve kalkınması ile ilgili işleri planlamaktı. Ancak ilk defa maarif işleri yeni kurulan bu istişare kuruluna verilmiştir. Nitekim bu kurulunun 1838 yılında maarif ile ilgili hazırlamış olduğu rapor ve neticesinde medrese dışında yeni okulların açılması modern eğitimin temellerini atma çabalarının başarıya ulaştığını göstermektedir (Kodaman, 1988).

Sıbyan (Mahalle) Mektepleri

Osmanlı Devleti'nde eğitim hayatının ilk kademesi sayılan mahalle okulları mevcuttu. Osmanlı Devleti'ne Selçuklu Devleti'nden geçen bu okullar mahalle mektebi, taş mektep ya da sıbyan mektebi adı ile bilinen ilkökul düzeyindeki okullardı. Bu okullar hemen hemen her mahalle ve köyde bulunurdu. Bu eğitim kurumları devlet bütçesinden ziyade padişahlar, sadrazamlar, ilim ve hayır sahibi kişiler tarafından kurulan vakıflar tarafından açılırdı (Demirtaş, 2007). Çalışanların maaşları ve mektebin giderleri de bu vakıflar tarafından karşılanırdı. Mescit, Cami ya da Medreselerin yanına inşa edilen bu okullarda eğitimin içeriği inşa ettiren kişi tarafından belirlenirdi (Aksoy, 1968). Sıbyan okulları için ortak bir eğitim programı olmamakla beraber dini ağırlıklı eğitim verilmekteydi. Bu okulların amacı İslam dininin kurallarını, okuma-yazma ve Kuran-ı Kerim'i öğretmekti. Ezbere dayalı bir öğretimin olduğu bu okullarda; Elifba, Kuran-ı Kerim, İlm-i Hal, Tecvid, Türkçe Ahlak Risaleleri, Türkçe ve Hat dersleri okutulurdu (Kodaman, 1988). Genellikle 4 yaşını bitiren çocuklar "Âmin Alayı" denilen bir törenle bu okula başlardı. Sıbyan okullarında çocuklara sabahtan ikindiye kadar eğitim verilirdi (Aydın, 2008). Mekteplerde hoca dışında kalfa adı verilen yardımcı bir öğretmende bulunurdu. Eğitim öğretim hizmetlerinden okulun hocası veya mahallenin imamı sorumluydu. Bu okulların denetimleri Şeyhülislamlığa bağlı olan kadılar tarafından yapılırdı. Bu denetimler daha çok okulların teknik işleyişi ile sınırlı kalmaktaydı. Sıbyan mekteplerinde kızlar ve erkekler aynı sınıf içerisinde ders görebilmekteydi. Ancak kızlar sınıfta kendileri için ayrılmış olan bölümlerde otururlardı. Bunun yanında Osmanlı Devleti'nde sadece kızların veya erkeklerin kabul edildikleri mekteplerde açılmıştır. Sıbyan mekteplerine hem kız hem de erkek öğrenciler gidebildikleri halde medreselere sadece erkek öğrenciler

gidebilmekteydi. Toplu eğitim yapan Sıbyan Mektepleri Osmanlı Devleti'nin en parlak devrinde ihtiyaçlara cevap verebilmiştir. Ancak Sıbyan Mektepleri de diğer eğitim kurumlarında olduğu gibi kendini yenileyemeyerek işlevini yitirmiştir (Kodaman, 1988).

Mekatib-i Rüşiye

1838 yılında geleneksel Osmanlı eğitim ve öğretim sisteminde çatlaklar meydana getiren Mekatib-i Rüşiye Nezareti kurulmuştur. Bu nezaret kurulduktan sonra eğitim anlayış ve metotları birbirine zıt ve düşman iki kutup ortaya çıkmıştır. Bu kutuplar eski-yeni, medreseli- mektepli, dini- laik gibi isimler ile maarif alanında ikilik meydana getirmişlerdir. Ancak eğitim alanındaki bu gelişme hükümetin denge politikasının bir ürünü olarak görülebilir. Osmanlı devletinin bu dönemde ilköğretim konusunda Şeyhü'l-İslamlığa karşı gösterdiği tavizkâr tutum, ortaöğretim kısmını Şeyhü'l-İslamlığın tesirinden kurtararak yetkisi dışında bırakmıştır. Çünkü bu dönemde hükümet bir taraftan modern eğitim tarzının temellerini atmaya çalışırken diğer taraftan Şeyhü'l-İslamlığı memnun edecek şekilde din eğitimini ıslah etmeye çalışıyordu (Kodaman, 1988). Mekatib-i Rüşiye Nezareti kurulmasına rağmen ancak 1845'ten sonra Rüşiye adıyla okullar açılmıştır.

1839 Yılında Mustafa Reşit Paşa tarafından okunan Tanzimat Fermanı, Osmanlı Devleti'ni Avrupa devletlerinin seviyesine çıkaracak yeniliklerin yapılacağını ilan eden bir reform belgesidir. Tanzimat Fermanı'nda her ne kadar doğrudan eğitim-öğretimden söz edilmese de öngörülen reformların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan kalifiye elemanlar ancak modern eğitim müesseselerinin varlığı ile sağlanabilirdi. Mekatib-i Rüşiye Nezareti'nin maarif alanında istenilen yenilikleri getirememiş ve 1845 yılında maarif işleri ile meşgul olması için Muvakkat Meclis-i Maarif kurulmuştur. Bu meclis üyeleri Batı kültürünü iyi tanıyan ve yabancı dil bilen kimselerden oluşmaktaydı. Meclis-i Muvakkat'ın hazırlamış olduğu ilk raporda eğitimin üç kademe olması, Sıbyan ve Rüşiye okullarının üstünde Darülfünun kurulması gerektiği belirtmekteydi. Ayrıca yine bu raporda daimi bir Meclisi-i Maarif kurulması tavsiye edilmiştir. Bu tavsiye dikkate alınarak 1846 yılında daimi bir Meclis-i Maarif-i Umumiye kurulmuştur (Erdoğan, 1995). Bu meclisin esas vazifesi geçici meclisin almış olduğu kararları incelemek ve memleketin maarifle ilgili mesellerini tartışarak gerekli reformları yapmaktı. Daimi Meclisi-i Maarif-i Umumiye Osmanlı tarihinde maarif işleri ile doğrudan doğruya sorumlu olan ilk kuruluştur. Meclisi-i Maarif-i Umumiye karar organı niteliği taşıdığından aldığı kararları uygulamaya koyacak ve denetleyecek bir icra yetkisine sahip değildi. Bu nedenle alınan kararların uygulanmasının Evkaf Nezareti'ne bırakılması sakıncalı olabilirdi. Meclisi-i Maarif-i Umumiye bu sakıncayı önlemek ve Evkaf Nezareti'nin elindeki okulları ayrı bir yönetime kavuşturmak için Mekatib-i Umumiye Nezareti adıyla kendisine bağlı bir icra organının kurulmasını yetkili makamlara bildirdi. Meclisin bu talebi kabul görmüş ve Mekatib-i Umumiye Nezareti kurulmuştur. Bu nazırlık sadece icra organı durumunda olup yetki sahası Sıbyan ve Rüşiye okulları ile sınırlandırılmıştır (Berkes, 2007). 1851 yılında ders kitaplarının hazırlanması ve tercüme dilmesi amacı ile Encümen-i Daniş kurulmuştur. Encümen-i Daniş'ten ders kitaplarının telif ve tercümesi, tarih, edebiyat alanında yeni eserler ortaya çıkarması beklenmekteydi ama amacına ulaşmadan 1862 yılında beklenen yararı sağlayamadan kapanmıştır (Kodaman, 1988).

Sonuç

18. Yüzyıldan itibaren Batı'nın gelişmesi ve güçlenmesi karşısında önce askeri, sonra idari ve daha sonrada bir bütün olarak siyasal, toplumsal ve ekonomik açılardan devletin yetersizliklerini kavramaya başlayan Osmanlı yöneticileri reformlara başlamışlardır. Osmanlı'nın önce eskiyi yenileme ve düzenleme olarak ele aldığı bu süreç sonraki süreçte kısmi siyasal ve toplumsal reformlarla gelişmiş, Tanzimat Dönemi'nden itibaren bütünsel bir nitelik kazanmıştır. Osmanlıdaki bu yenileşme hareketleri modern bir devlet ve toplum yapısına dönüşüm sürecini başlatmıştır.

Yenileşme sürecinde yetişmiş insan gücüne duyulan ihtiyaç devlet adamlarını eğitim alanında reformlar yapmaya yönlendirmiştir. 18. Yüzyılın başlarından 1850'li yılların ortalarına kadarki dönemde; öncelikle askeri okullar açılmış, bu okullarda yabancı öğretmenlere görev verilmiş ve ilk kez bu okulların programlarına yabancı diller girmiştir. Batı ile ilişkiler arttırılmış, yurt dışına öğrenciler gönderilmiştir. Yıllar içinde maarif işleri giderek daha merkezileşmiş ve kalıcı hale gelen kurumlara devredilmiştir. Şeyhülislamlığın etki alanından uzaklaştırılmış, eğitim kurumları ve eğitim programları

yeniden ele alınmış, yeni eğitim kurumları açılmıştır. Tüm bu reform hareketleri Osmanlı eğitim sisteminde çatlama meydana getirmiştir. Bu çatlama yıllar içinde giderek büyümüş ve dünya görüşleriyle, eğitim anlayışlarıyla birbirine tamamen zıt ve düşman iki kutbun doğmasına yol açmıştır. Her alanda olduğu gibi Maarif alanında da oluşan bu “ikilik” (eski-yeni, medrese-mektep, dini-laik, ulema-aydın, batı-doğu, şariat-hukuk, dünyevi-dini bilgiler vb.) cumhuriyet devrine kadar sürmüştür (Kodaman, 1988).

Sonuç olarak, Osmanlı Devleti’nde batının üstünlüğünün kabul ile başlayan ve eğitim alanındaki ıslahat ve yenilik çalışmaları ile devam eden çalışmalar eğitimde, reformların gerçekleştirilmesi, devletin modernizasyonu ve ülkenin medenileştirilmesini kapsayan bir süreç olarak devam etmiştir. Osmanlı devletinin köklü bir eğitim geleneğine sahip olması ve bu geleneği devam ettirmek isteyen güçlü müesseselerin bulunması yapılan reform çalışmalarının uzun süreler boyunca uygulanmasını engellemiştir. Osmanlı padişahların yapmaya çalıştıkları eğitim reformları farklı gerekçelerle uygulamaya geçememiştir. Süregelen geleneksel eğitim anlayışından kurtulabilmek ve mevcut eğitim sistemindeki sorunları çözebilmek için girişilen çabalar ilerleyen yıllardaki eğitim reformları için önemli bir tecrübe oluşturmuştur. İlerleyen yıllarda gerçekleştirilen eğitim reformlarında benzer süreçlerin yaşanmaması için daha radikal kararların alınması bu tezi desteklemiştir. Bu nedenle Osmanlı devletinde Tanzimat dönemine kadar eğitim alanında yapılan birçok reform çalışması ilerleyen yıllarda gerçekleştirilen eğitim reformlarının temeli olarak görülmektedir.

Kaynakça

- Akbulut, M. (2002). İbrahim müteferrika ve ilk Türk matbaası. *Türkler Ansiklopedisi*, 17, (919).
- Aksoy, Ö. (1968). *Osmanlı devri İstanbul sıbyan mektepleri üzerine bir inceleme*. İsmail Akgün Matbaası.
- Akyüz, Y. (2011). Osmanlı döneminden cumhuriyete geçilirken eğitim-öğretim alanında yaşanan dönüşümler. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1 (2), 9-22.
- Akyüz, Y. (2018). *Türk eğitim tarihi M.Ö. 1000 - M.S. 2018*. Pegem Akademi.
- Aydın, E. (2008). Tarihimizde amin alayları ve eğitim açısından değerlendirilmesi. [*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*]. Marmara Üniversitesi.
- Berkes, N. (2007). *Türkiye’de çağdaşlaşma*. Yapı Kredi Yayınları.
- Demirtaş, Z. (2007). Osmanlı’da sıbyan mektepleri ve ilköğretimin örgütlenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(176).
- Doğan, R. (1997). Osmanlı eğitim kurumları ve eğitimde ilk yenileşme hareketlerinin batılılaşma açısından tahlili. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37.
- Erdoğan, T. (1995). Maarif-i umumiye nezareti teşkilatı. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 247-285.
- Ergin, O. (1977). *Türk maarif tarihi*. Eser Matbaası.
- Hayta, N. & Uğur, Ü. (2005). *Osmanlı devletinde yenileşme hareketleri*. Gazi Kitabevi.
- Karagöz, M. (1995). Osmanlı devletinde ıslahat hareketleri ve batı medeniyetine giriş gayretleri (1700-1839). *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Dergisi*. 6(6), 173-194.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma ve yöntemi* (15. baskı). Nobel Yayın Dağıtım
- Kazıcı, Z. (2003). *Osmanlı’da toplum yapısı*. Bilge Yayıncılık.
- Kiremit, İ. & Eravcı, H. M. (2010). Lale dönemi ve patrona halil isyanı üzerine yeni değerlendirmeler. *Tarih Okulu Dergisi*, 8 (79-93).
- Kocaman, K. (2017). Osmanlı medrese sistemini etkileyen faktörler. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*. 2(3).
- Kodaman, B. (1988). *Abdülhamid devri eğitim sistemi*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kurtaran, U. (2013). Sultan birinci mahmud dönemi (1730-1754) ıslahat hareketleri. *Turkish Studies*, 8, 174-179.

- Ünal, U. (2003). İdari ve sosyal alanlarda nizam-ı cedid çabaları. *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Dergisi*, 14, 283.
- Yalçınkaya, A. (2002). XVII. yüzyıl ıslahat, değişim ve diplomasi dönemi. *Türkler Ansiklopedisi*, 7, 65.

New Media Technology and Teaching in Digital Age¹

Assoc. Prof. Lubna Zaheer²

Makale Geçmişi

Geliş: May 12, 2022

Kabul:....

Yayın:30.06.2022

Makale Türü

Speech/ Technical Note.

Önerilen Atf

Zaheer, L. (2022). New media technology and teaching in digital age. (*Speech-Technical note*). *Uluslararası Disiplinlerarası Mükemmellik Arayışı Dergisi (UDMAD)*,2 (1), ss. 32-33.

New Media Technology and Teaching in Digital Age

We all notice that advancement in the world of information technology has taken the world by storm. Almost every country and every sector of our society seems to have adapted to the new means of the digital world. How has media technology improved over the years in wake of this digitalization? Almost every other day we hear of new software, surfacing of a new technology adding to the ease in our lives. Similar is the case with media technology which is progressing ahead day by day with the adoption of new media techniques which include user friendly interfaces, the apps which enhance the quality of communication and studies.

Sometimes, we feel that now we cannot imagine to live our lives without new technologies. Ponder for a while. Can we live without Internet? Can we imagine to live without face-book, twitter, snap-chat, I-Phone? etc etc. There is a long list of technology based gadgets and soft-wares, platforms, etc which have become integral part of our daily routine.

In this digital age, teaching has also been influenced by the technological advancements. Let's go back in time, its 2020 March everything seems to have come at a halt because of the invasion of COVID-19 into human colonies. Schools, colleges, universities, offices, and markets everything is shutting down till the date unknown. That was the time when new technology surfaced and changed the entire course of the conventional teaching style, working style in fact the whole lifestyle.

New media technology introduced multiple applications which could help students in learning. These included Microsoft Teams, ZOOM, and Learning Management Systems. Some of these apps did exist already but were not commonly used. The introduction and usage of the apps in academic sector brought to light a new successful teaching style.

Take the example of this ICONTE Congress. It is being held on virtual space. In the past, we used to travel to Turkey from Pakistan to attend the conference. Now these conferences, workshops, seminars and special lectures are being organized virtually through the use of new media technologies.

With the technological advancement one thing is very clear that conventional teaching style is gradually losing its demand and the students of this digital world are more interested in technology based learning. Books have been replaced by E-Books and that is somehow beneficial too saving the cost of books as everything is available online now and is quite up to date as well. Huge digital and online libraries are there which are of great importance for students and teachers. But one thing needs to be

¹ This study (speech) was presented as a invited speaker at the "13th International Congress On New Trends In Education" (May, 12, 2022).

² Associate Professor, Institute of Communication Studies, University of the Punjab, Lahore. Pakistan. lubna.zaheer91@gmail.com

remembered over here technology can't replace a teacher. History has made it evident that teachers are the back bone of the Education System. Teachers are essential for imparting certain skills in their students and it is well known that without teachers we cannot survive in this technologically fast world. But we cant say what happens in the future. In china, artificial intelligence based, robot anchors have replace human anchors. We cannot say may be in future robots be teaching in universities, colleges and schools.

Teaching in Digital Age with the help of new media technology has opened the minds of the students, showing them all the aspects of the topic through visual aid which compels them to think out of the box. With the advancement in technology even teachers are well equipped and well aware of the modern cheating methods therefore they are prepared beforehand to counter that breaching act.

One thing is important to remember that It is well known that the mind of a modern child is always attracted towards technology centered learning. These young students want to break the shackles of the conventional teaching and learning style and are attracted by the modern ones which give them the room as well as ground for imagination. This doesn't necessarily mean that teachers have lost their importance and are not needed any more in fact the technologically well equipped teachers are highly demanded.

Usage of new media technology has made teaching in digital age quite easy now teachers can teach and students can learn from the comfort of their own couch. The unconventional activities regarding the lecture grab more of a student's attention. It is essential that educators are aware of new educational changes, mainly those connected to technology, given the rapid changes in communication, culture, pedagogy, and developments in knowledge. Some teachers may resist change due to their fear of change. Teachers in developing countries, such as Algeria and Libya, might feel more frustrated because of the digital gap in their countries and because of the digital gap with the students. Teachers in Pakistan are not too keen on incorporating and integrating digital technologies to teach.

In light of the fact that there are already policies about integrating technology in education, it is clear that digital education is needed in all fields of education. To cope with the digital age, developed countries have already trained their teachers and made training centers for the digital age. In light of the fact that there are already policies about integrating technology in education, it is clear that digital education is needed in all fields of education. To cope with the digital age, developed countries have already trained their teachers and made training centers for the digital age.